

**ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZES ZIŅOJUMS UN REKOMENDĀCIJAS EIROPAS
TIESU DATUBĀZES IEVIEŠANAI**

"ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE, IEKĻAUJOT STARPTAUTISKO PIEREDZI,

EK PROJEKTA "E-TIESISKUMA INOVĀCIJAS" IETVAROS"

Dokumenta Identifikācijas Nr. TA2019/17/EK

Versija 1.2

2020. gada 9. jūnijs

RĪGA

Šis dokuments ir projekta "Esošās situācijas analīze, iekļaujot starptautisko pieredzi, EK projekta "E-tiesiskuma inovācijas" ietvaros" (turpmāk – Projekts) nodevums un izstrādāts 2019.gada 20. decembra Līguma Nr. CCons-2019-2-2/82 ietvaros.

Izmaiņu informācija

Tabula 1 Izmaiņu informācija

Versija	Datums	Apraksts	Autors
1.0	13.05.2020	Dokumenta sākotnējā versija	SIA "Corporate Consulting"
1.1	29.05.2020	Nodevuma versija	SIA "Corporate Consulting"
1.2	09.06.2020	Nodevuma versija	SIA "Corporate Consulting"

SATURA RĀDĪTĀJS

1. Ievads.....	5
1.1. Dokumenta nolūks	5
1.2. Darbības sfēra	5
1.3. Lietotie termini un skaidrojumi.....	5
1.4. Dokumenta pārskats	7
2. Esošās situācijas apraksts	8
2.1. Elektroniskie pakalpojumi portālā manas.tiesas.lv	8
2.1.1. Autenticēts lietotājs	8
2.1.2. Neautenticēts lietotājs	9
2.2. Tieslietu iestāžu informācija E-tiesiskuma portālā.....	11
2.2.1. Tieslietu iestāžu meklēšanas problemātiskums E-tiesiskuma portālā	12
2.2.2. E-tiesiskuma portāla iestāžu meklētājam nepieciešamie dati un esošajā situācijā realizētā pieeja datu publicēšanai	15
3. Ārvalstu pieredze Eiropas tiesu datu bāzes ieviešanā un e-tiesiskuma portāla izmantošanā	21
4. Ārvalstu tiesu e-pakalpojumi.....	26
4.1. Ārvalstu tiesu e-pakalpojumu portāli.....	26
4.2. Procesu elektronizācija	31
5. Sabiedrības uzticības veicināšana	38
5.1. Proaktīva komunikācija	38
5.2. Aptaujas	41
5.3. Tiesu nolēmumu pieejamība.....	42
6. Esošās situācijas kopsavilkums attiecībā uz nepieciešamajiem uzlabojumiem Eiropas e-Tiesiskuma portāla izmantošanā Latvijā	47
7. Priekšlikumi tiesu informatīvās sistēmas pilnveidošanai	49
8. Eiropas tiesu datu bāzes ieviešanas prasību izstrādes rekomendācijas.....	52
8.1. Prasību izstrādes rekomendācijas ETDB ieviešanai.....	52
7.1.1. TIS integrācijas nodrošināšana ar ETDB.....	52

7.1.2.	ETDB nododamo datu kopu apgabali	52
7.1.3.	TIS tiesu klasifikatora papildināšana un tā datu nodošana ETDB.....	53
7.1.4.	Kompetenču un instrumentu klasifikācijas nodrošināšana TIS.....	54
7.1.5.	Tiesu piekritības noteikšanas funkcionalitātes pilnveidošana TIS.....	55
7.1.6.	Ģeogrāfisko norāžu uzturēšana TIS un nodošana ETDB	56
7.1.7.	Citu tieslietu sistēmas iestāžu datu nodošana ETDB (nākotnes attīstības kontekstā)	57

9. PIELIKUMS NR.1 AUGSTA LĪMEŅA PROJEKTA TURPMĀKĀS REALIZĀCIJAS PLĀNS59

1. IEVADS

1.1. Dokumenta nolūks

Dokumenta nolūks ir veikt esošās situācijas izpēti un analīzi, gan nacionālā līmenī, gan ES dalībvalstīs, veicot Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzes izvērtēšanu Eiropas Tiesu datu bāzes izveidošanā un katras valsts nacionālo tiesu informācijas sistēmu sinerģiju ar Eiropas e-tiesiskuma portālu <https://e-justice.europa.eu>. Esošās situācijas izpētes ietvaros ir sniegti priekšlikumi tiesu informatīvās sistēmas pilnveidošanai un prasību izstrādes rekomendācijas Eiropas Tiesu datu bāzes ieviešanas kontekstā.

1.2. Darbības sfēra

Esošās situācijas analīze ietver izpēti par esošo situāciju Latvijā, kādas problēmas un kādi uzlabojumi ir nepieciešami Eiropas e-Tiesiskuma portāla izmantošanā Latvijā, ārvalstu pieredzes apkopojumu par Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzi Eiropas Tiesu datu bāzes izveidošanā un ieviešanā. Ir iekļautas rekomendācijas, kā efektīvāk nodrošināt Eiropas Tiesu datu bāzi ar aktuālu informāciju par Latvijas tieslietu sistēmas iestādēm. Ir analizēta ES dalībvalstu pieredze e-pakalpojumu izveidē, kā arī izvērtēti un analizēti pasākumi saistībā ar sabiedrības uzticēšanās veicināšanu tiesu sistēmai.

1.3. Lietotie termini un skaidrojumi

Tabula 2. Definīcijas un saīsinājumi

Saīsinājums, termins	Skaidrojums
Adrešu reģistrs	Valsts Zemes dienesta uzturētais Valsts adrešu reģistrs
eID	Elektroniskais identifikators
E-pakalpojums	Informācijas tehnoloģiju nodrošināts pakalpojums, kuru var pieprasīt vai saņemt attālinātā veidā
EK	Eiropas Komisija
E-codex	E-tiesiskuma tiešsaistes komunikācijas kanāls
E-lieta	E-lietas platformas risinājuma izstrādes projekts

Saīsinājums, termins	Skaidrojums
ES	Eiropas Savienība
E-tiesiskuma portāls	Eiropas Komisijas un ES dalībvalstu kopīgi nodrošināts tiešsaistes portāls, kas nodrošina piekļuvi tieslietu jomas informācijai un piedāvā izmantot tiešsaistes e-pakalpojumus, lai atvieglotu iedzīvotāju vēršanos tiesā
Eiropas tiesu datu bāze, ETDB	Eiropas Komisijas uzturēta informācijas sistēma, kas nodrošina datus par dalībvalstu tieslietu sistēmas iestādēm. Dati tiek izmantoti E-tiesiskuma portāla e-pakalpojumu nodrošināšanā, kā arī citos Eiropas e-tiesiskuma jomas lietojumos
KNAB	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
ID	Identifikators
IT	Informācijas tehnoloģijas
Pasūtītājs	Tiesu administrācija
Portāls	Tiesu e-pakalpojumu portāls www.manas.tiesas.lv
Projekts	EK līdzfinansētais projekts "E-tiesiskuma inovācijas"
TIS	Tiesu informatīvā sistēma
Tiesu portāls	Latvijas tiesu portāls www.tiesas.lv
ZTI	Latvijas zvērināts tiesu izpildītājs
XML	Paplašināmā iezīmēšanas valoda (eXtensible Markup Language)

1.4. Dokumenta pārskats

Dokuments sastāv no 8 nodaļām:

1. nodaļā "Ievads" ir aprakstīta ievadinformācija par dokumentu, tā nolūku, darbības sfēru, sniegti definīciju skaidrojumi un dokumenta nodaļu pārskats;
2. nodaļā "Esošās situācijas apraksts" sniegts pārskats par Latvijā esošajiem tiesu e-pakalpojumiem un analizēts esošais tiesu meklētājs E-tiesiskuma portālā;
3. nodaļā "Ārvalstu pieredze Eiropas tiesu datu bāzes (turpmāk ETDB) ieviešanā un e-tiesiskuma portāla izmantošanā" aprakstīta ES dalībvalstu pieredze ar tiesu informācijas meklēšanu E-tiesiskuma portālā un ETDB ieviešanā;
4. nodaļā "Ārvalstu tiesu e-pakalpojumi" analizēti ES dalībvalstu tiesu e-pakalpojumi un tiesu procesu elektronizācija;
5. nodaļā "Sabiedrības uzticēšanās veicināšana" sniegts pārskats par kopējo situāciju ES dalībvalstīs, analizēti risinājumi, kurus ES dalībvalstis izmanto sabiedrības uzticēšanās veicināšanai;
6. nodaļā "Esošās situācijas kopsavilkums attiecībā uz nepieciešamajiem uzlabojumiem Eiropas E-tiesiskuma portāla izmantošanā Latvijā" apkopoti galvenie esošās situācijas izvērtējumā identificētie trūkumi attiecībā uz E-tiesiskuma izmantošanu;
7. nodaļā "Priekšlikumi tiesu informatīvās sistēmas pilnveidošanai" sniegti priekšlikumi TIS pilnveidošanai attiecībā uz ETDB ieviešanu.
8. nodaļā "Eiropas tiesu datu bāzes ieviešanas prasību izstrādes rekomendācijas" rekomendāciju veidā ir sniegtas ETDB ieviešanas prasību rekomendācijas attiecībā uz iespējamo tehnisko risinājumu.

2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

2.1. Elektroniskie pakalpojumi portālā manas.tiesas.lv

Šobrīd Latvijā tiesu e-pakalpojumi ir izvietoti portālā manas.tiesas.lv (turpmāk – Portāls). Portāls vairākos normatīvajos aktos tiek apsaukts dažādi. Civilprocesa likumā ir noteikts, ka saziņa var notikt tiešsaistes sistēmā, lai veicinātu elektronisko saziņu starp tiesu un noteiktu personu grupām, tādējādi vienkāršojot un padarot ērtāku komunikāciju ar tiesvedībā iesaistītajām personām, kā arī nodrošinot ērtu informācijas pieejamību šīm personām.

Ir nodrošināta tiesas elektroniska saziņa ar advokātiem - pamatā izmantojot tiešsaistes sistēmu. Tiesas saziņā arī ar fiziskām un privāto tiesību juridiskām personām plašāk izmanto elektroniskās saziņas iespējas, proti, tiesas dokumentus paziņo tiešsaistes sistēmā, ja lietas dalībnieks paziņojis tiesai, ka viņš piekrīt elektroniskai saziņai ar tiesu un paziņojis tiesai par savas dalības reģistrēšanu tiešsaistes sistēmā. Kriminālprocesa likumā un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā saziņa, izmantojot portālu nav regulēta. Administratīvā procesa likumā ir noteikts, ka zvērināts advokāts ir personas pārstāvis tiesā vai sniedz lietas dalībniekam juridisko palīdzību Tiesas saziņa ar zvērinātu advokātu notiek tiesu informatīvās sistēmas datu izplatīšanas sistēmā.

Portālā ir pieejami divu veidu e-pakalpojumi – autentificētam lietotājam un neautentificētam lietotājam.

Šobrīd visiem lietotājiem, tajā skaitā arī zvērinātiem advokātiem, tiek nodrošināta iespēja autentificēties portālā ar:

- e-parakstu;
- eID karti;
- lietotājvārdu un paroli, ko piešķir Tiesu administrācija pēc rakstiska iesnieguma saņemšanas;
- www.latvija.lv vienoto pieteikšanās moduli.

2.1.1. Autentificēts lietotājs

Autentificētam lietotājam pēc autentifikācijas Portālā ir pieejami šādi e-pakalpojumi:

- *Manas lietas* – lietotājam ir pieejamas lietas, kurās tas ir lietas dalībnieks. Atbilstoši lietotāja lomai lietā, tam ir pieejami: lietas pamata dati, izskatīšanas gaitas

informācija, kā arī nodrošināta pieeja lietas materiāliem. Lietotājs var ērti veikt savu lietu meklēšanu pēc definētiem atlasē parametriem.

Attēls 2 Lietu meklētājs Portālā

— ATLASĪT

Atlasīt pēc manas lomas lietās:

Atlasīt pēc lietas numura:

Atlasīt pēc ECLI identifikatora:

Atlasīt pēc tiesu iestādes:

Atlasīt pēc lietu veida:

Atlasīt pēc lietu paveida:

Atlasīt pēc instances:

Atlasīt pēc lietas dalībnieka:
(vārds, uzvārds, personas kods, juridiskas personas nosaukums vai reģistrācijas numurs)

Atlasīt pēc datuma

No:

Līdz:

- *Iesniegums tiesā* - Dokumentu iesniegšanas risinājums, kas nodrošina iespēju jebkurai autentificētam lietotājam tiešsaistē aizpildīt iesnieguma formu, pievienot dokumentus, veikt iesnieguma elektronisku parakstīšanu un nosūtīšanu tiesai.
- *Advokātu kalendārs* - Zvērinātiem advokātiem ir pieejama informācija par advokāta aizņemtību. Izmantojot advokātu kalendāru, tiesai un zvērinātam advokātam ir iespēja ērti *plānot* savu laiku un norādīt informāciju par savu aizņemtību citās lietās, tādā veidā tiek efektīvi nodrošināta savlaicīga lietu izskatīšanas plānošana.

2.1.2. Neautenticēts lietotājs

Neautenticētam lietotājam ir pieejami šādi e-pakalpojumi:

- *Nodevu kalkulators* - izvēloties procesa veidu un iesniedzamā pieteikuma, prasības vai sūdzības veidu, iespējams aprēķināt ar tiesvedības gaitu saistītos izdevumus un tiesu sniegto maksas pakalpojumu samaksas apmērus.

- *E-veidlapas* - iespēja lejupielādēt un aizpildīt iepriekš sagatavotas tiesvedības e-veidlapas. Atsevišķos gadījumos veidlapu ir iespējams aizpildīt tiešsaistē un nosūtīt tiesai.
- *Tiesvedības gaita* - iespēja iegūt datus par interesējošās lietas tiesvedības gaitu, norādot lietas numuru vai pavēstes numuru. Minētā informācija nesatur personu datus, bet sniedz informāciju par interesējošās lietas izskatīšanas gaitu.
- *Tiesu darbības teritorijas* - ievadot pilsētu vai novadu, lietotājam tiek uzrādīta (konkrētajai teritorijai) piekritīgās tiesas kontaktinformācija. Rīgas pilsētas gadījumā, lietotājam papildus jānorāda arī informācija par ielu un, ja nepieciešams, arī informāciju par mājas numuru. E-pakalpojuma izpilde nodrošināta Tiesu portālā.
- *Tiesu kalendāri* – pieejama informācija par nozīmētajām tiesas sēdēm. Informācija par vēsturiskajām tiesas sēdēm netiek rādīta, tikai par tekošās dienas un nākošo dienu tiesas sēdēm.
- *Anonimizēti nolēmumi* - iespēja atlasīt anonimizētus tiesu nolēmumus pēc sistēmā definētiem atlasē kritērijiem.

Attēls 2 Nolēmumu meklētājs Portālā

Atlasīt pēc tiesu iestādes:	<input type="text"/>
Atlasīt pēc lietas veida:	<input type="text"/>
Atlasīt pēc lietas paveida:	<input type="text"/>
Atlasīt pēc instances:	<input type="text"/>
Atlasīt pēc likuma panta: <small>(Tikai Kriminālprocesa un Administratīvo pārkāpumu procesa nolēmumiem)</small>	Process: <input type="text"/>
	Likuma pants: <input type="text" value="Izvēlēties pantu"/>
Meklēšanas tips:	<input type="text" value="Meklēt jebkuru no vārdiem"/>
Meklēt nolēmuma tekstā:	<input type="text"/>
Nesatur frāzi:	<input type="text"/>
	<input type="button" value="Atlasīt"/> <input type="button" value="Sākt no jauna"/>

- *Judikatūra* – saite uz Augstākās tiesas veidoto judikatūras datu bāzi <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>.

Tehniski ir nodrošināts, ka datu nosūtīšana no TIS uz Portālu notiek ar datu replikācijas metodi. Datu replikācija notiek vienu reizi diennaktī (apmēram plkst. 01:00). Ņemot vērā minēto, Portāla sadaļā "Manas lietas" un „Advokātu kalendārs” informācija par izmaiņām lietas datos un informācija par tiesu nozīmētajām tiesas sēdēm tiek atjaunota vienu reizi diennaktī. Advokāta kalendāra datu nosūtīšana uz TIS notiek ar speciāli izstrādātas tīmekļa pakalpes (*web service*) palīdzību. Zvērinātu advokātu ievadītā informācija par savu aizņemtību portālā uzreiz tiek uzrādīta TIS advokātu noslodzes kalendārā un ir pieejama tiesnesim, nozīmējot tiesas sēdi.

Portāla sadaļā “Tiesu darbības teritorijas” pieejamais Tiesu meklētājs, kura faktiskā funkcionalitāte pieejama Tiesu portālā, nodrošina informāciju par Latvijas tiesu darbības teritorijām un tiesu kontaktinformāciju. Tiesu meklētāja dati par Latvijas nacionālajām tiesu iestādēm nepieciešami arī E-tiesiskuma portāla e-pakalpojumu, kuros izmanto ETDB informāciju, korektai darbībai.

2.2. Tieslietu iestāžu informācija E-tiesiskuma portālā

E-tiesiskuma portāls ir izveidots kā “vienas pieturas aģentūra”, lai sniegtu ES iedzīvotājiem informatīvo atbalstu par tieslietu jomu regulējošo tiesisko ietvaru gan ES līmenī, gan ES dalībvalstīs visās ES valodās, lietotājam draudzīgā un saprotamā veidā, tādējādi atvieglojot iedzīvotāju vēršanos tiesā. E-tiesiskuma portāls sniedz iespēju vienkopus:

- iepazīties ar skaidrojošo informāciju tieslietu jomā;
- piekļūt dažādiem E-tiesiskuma portālā esošiem e-pakalpojumiem (piemēram, atrast notāru, atrast advokātu u.c.);
- tiešsaistē aizpildīt dinamiskās veidlapas dažādiem ES tiesību instrumentiem (piemēram, Eiropas maksājuma rīkojuma veidlapas vai veidlapas, kas saistītas ar uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu u.c.);
- nodrošina meklēšanas rīku, lai atrastu ES dalībvalsts kompetento iestādi, kurā vērsties dažādu ES tiesību instrumentu piemērošanas gadījumos (piemēram, Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra piekritīgajai tiesai, kurai ir jurisdikcija u.c.).

Gan dinamisko veidlapu aizpildīšanā, gan ES dalībvalstu kompetento iestāžu meklētājā informācija par kompetentajām nacionālajām tieslietu jomas iestādēm tiek izgūta no ETDB. Šobrīd ETDB satur datus par dalībvalstu iestādēm, kuru kompetence ir piekritīga dažādiem Eiropas tiesību instrumentiem civiltiesību jomā, taču sagaidāms, ka nākotnē ETDB tvērums tiks paplašināts arī ar

Eiropas tiesību instrumentiem krimināltiesību jomā, lai tādējādi šo kompetento iestāžu katalogu varētu izmantot arī tādos lietojumos, kā informācijas apmaiņa starp dalībvalstu iestādēm Eiropas izmeklēšanas rīkojumu aprites un Starptautiskās Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu apmaiņas nodrošināšanai E-pierādījumu platformas ietvaros.

2.2.1. Tieslietu iestāžu meklēšanas problemātiskums E-tiesiskuma portālā

Esošajā situācijā kompetento tiesu un iestāžu meklēšanai E-tiesiskuma portālā attiecībā uz Eiropas tiesību instrumentiem civiltiesību jomā, novērojama šāda situācija: (skatīt korektu un nekorektu datu atlasas piemēru ilustrācijas zemāk):

1. Attēlots korektas datu atlasas piemērs kompetentās tiesas meklēšanai:

Attēls 3 Kompetento iestāžu meklētājs E-tiesiskuma portālā – korekts datu atlasas piemērs

KOMPETENTO TIESU/ESTĀŽU MEKLĒŠANA

Ar zemāk pieejamā rīka palīdzību varat atrast tiesas(u) vai iestādi(es), kuras(u) kompetencē ir kāds konkrēts Eiropas Savienības tiesību akts. Ņemiet vērā, ka, lai arī esam centušies darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu rezultātu precizitāti, dažos izņēmuma gadījumos kompetence var būt norādīta neprecīzi.

Valsts:

Instrumenti: Eiropas pārrobežu procedūras - Maza apmēra prasības

Kompetences veids: [padoms](#)

Pilsēta:

Vidzemes rajona tiesa (Cēsis)

Administratīvā adrese : Raunas iela 14

Pilsēta / Pašvaldība : Cēsis

Pasta indekss : LV-4101

Tālruna Nr. : +371 64122855

Faksa Nr. : +371 64122938

E-pasts : vidzeme@tiesas.lv

2. Attēlots nekorekts datu atlasē piemērs kompetentās tiesas meklēšanai:

Attēls 4 Kompetento iestāžu meklētājs E-tiesiskuma portālā – trūkstošu datu atlasē piemērs

KOMPETENTO TIESU/ESTĀŽU MEKLĒŠANA

Ar zemāk pieejamā rīka palīdzību varat atrast tiesas(u) vai iestādi(es), kuras(u) kompetencē ir kāds konkrēts Eiropas Savienības tiesību akts. Ņemiet vērā, ka, lai arī esam centušies darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu rezultātu precizitāti, dažos izņēmuma gadījumos kompetence var būt norādīta neprecīzi.

Valsts:

Instrumenti: Eiropas pārobežu procedūras - Maza apmēra prasības

Kompetences veids: padoms

Pilsēta:

Diemžēl nevarējām neko atrast

3. Attēlots nekorekts datu atlasē piemērs kompetentās tiesas meklēšanai:

Attēls 5 Kompetento iestāžu meklētājs E-tiesiskuma portālā – kļūdainu datu atlasē piemērs – kļūda tiesas adresē (ēkas numurā, sk. <https://tiesas.lv/tiesas/saraksts/rigas-pilsetas-vidzemes-priekspilsetas-tiesa-844>)

KOMPETENTO TIESU/ESTĀŽU MEKLĒŠANA

Ar zemāk pieejamā rīka palīdzību varat atrast tiesas(u) vai iestādi(es), kuras(u) kompetencē ir kāds konkrēts Eiropas Savienības tiesību akts. Ņemiet vērā, ka, lai arī esam centušies darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu rezultātu precizitāti, dažos izņēmuma gadījumos kompetence var būt norādīta neprecīzi.

Valsts:

Instrumenti: Mediācija

Kompetences veids: padoms

Pilsēta:

Iela:

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa

Administratīvā adrese : Abrenes iela 3
Pilsēta / Pašvaldība : Rīga
Pasta indekss : LV-1356
Tālruna Nr. : +371 67077222, +371 67077370, +371 67077259
Faksa Nr. : +371 67077203
E-pasts : rigas.vidzeme@tiesas.lv

4. Attēlots nekorekts datu atlasas piemērs kompetentās iestādes meklēšanai:

Attēls 6 Kompetento iestāžu meklētājs E-tiesiskuma portālā – nepilnīgu datu atlasas piemērs, precīzas ziņas par tiesu izpildītājiem nav ETDB pieejamas

KOMPETENTO TIESU/ESTĀŽU MEKLĒŠANA

Ar zemāk pieejamā rīka palīdzību varat atrast tiesas(u) vai iestādi(es), kuras(u) kompetencē ir kāds konkrēts Eiropas Savienības tiesību akts. Ņemiet vērā, ka, lai arī esam centušies darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu rezultātu precizitāti, dažos izņēmuma gadījumos kompetence var būt norādīta neprecīzi.

Valsts:

Instrumenti: Spriedumu atzīšana un izpilde - Spriedumi civillietās un komercietās - Eiropas izpildes rīkojums

Kompetences veids: padoms

Zvērināti tiesu izpildītāji

5. Attēlots korekts datu atlasas piemērs kompetentās iestādes meklēšanai:

Attēls 7 Kompetento iestāžu meklētājs E-tiesiskuma portālā – ETDB nodrošinātās informācijas tvērumā atsevišķos gadījumos ietilpst arī citas tieslietu nozares valsts pārvaldes institūcijas

KOMPETENTO TIESU/ESTĀŽU MEKLĒŠANA

Ar zemāk pieejamā rīka palīdzību varat atrast tiesas(u) vai iestādi(es), kuras(u) kompetencē ir kāds konkrēts Eiropas Savienības tiesību akts. Ņemiet vērā, ka, lai arī esam centušies darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu rezultātu precizitāti, dažos izņēmuma gadījumos kompetence var būt norādīta neprecīzi.

Valsts:

Instrumenti: Ģimenes tiesības - laulības lietas un vecāku atbildība

Kompetences veids: padoms

Latvijas Republikas Tieslietu ministrija

Administratīvā adrese : Brīvības bulvāris 36

Pilsēta / Pašvaldība : Rīga

Pasta indekss : LV-1536

Tālrunis Nr. : +371 67036801

Faksa Nr. : +371 67210823

E-pasts : tm.kanceleja@tm.gov.lv

Tīmekļa adrese :

<http://www.tm.gov.lv>

No esošā E-tiesiskuma portālā kompetentās iestādes Latvijā meklēšanas rezultātiem izriet problemātiskums, kas saistīts ar nepietiekamu datu esamību un datu kvalitātes problēmām. Attiecībā uz kompetento tiesu meklēšanu atsevišķos gadījumos novērojams, ka ievadot instrumentu, kompetences veidu un adresi, vispār netiek atrādīti rezultāti (skat. attēlu Nr.4.) vai tiek attēloti nepareizi dati, piemēram, tiesas adrese nesakrīt ar Tiesu portālā norādīto adresi (skat. attēlu Nr.5). Attiecībā uz citu tieslietu nozares kompetento iestāžu meklēšanu, izriet acīmredzama problemātika attiecībā uz zvērinātu tiesu izpildītāju meklēšanu, jo šobrīd, ievadot attiecīgo instrumentu un kompetences veidu, nav iespējams noteikt, kurā iestādē vai pie kura tiesu izpildītāja nepieciešams griezties (skat. Attēlu Nr.5). Tāpat situāciju negatīvi ietekmē fakts, ka datu ievadīšana E-tiesiskuma portālā šobrīd tiek veikta manuāli, kas rada būtisku administratīvo slogu un datu kvalitātes riskus.

2.2.2.E-tiesiskuma portāla iestāžu meklētājam nepieciešamie dati un esošajā situācijā realizētā pieeja datu publicēšanai

ETDB satura pārvaldības saskarne, kuru uztur EK, nodrošina dalībvalstīm sava nacionālā satura ievadi ETDB šādos informācijas blokos:

- Ziņas par iestādi – ietver iestādes pamatinformāciju, kontaktinformāciju, ES tiesību instrumentu, kuri pietiekami attiecīgās iestādes kompetencei, kompetenču un ģeogrāfisko apgabalu kodifikatorus, sasaistes informāciju ar citām (augstākām) iestādēm, iestādes adresi E-Codex sistēmā, ja tāda tiek izmantota, u.c. datus. ETDB iespējams norādīt ziņas arī par citām iestādēm, kas nav tiesas, bet, kurām nacionālajos tiesību aktos ir noteikta kompetence atsevišķu ES tiesību instrumentu īstenošanā, piemēram, Tieslietu ministrija, Uzturlīdzekļu garantiju fonds, Juridiskās palīdzības administrācija. ETDB paredz funkcionalitāti arī informācijas nodrošināšanai par zvērinātiem tiesu izpildītājiem.

Attēls 8 Ziņu ievadišana saturs pārvaldības saskarnē, sadaļā "Ziņas par iestādi"

Norādīt ziņas par tiesu

Identifikators * 100 [🔗](#) [📄](#) Valsts LV

Tiesas veids *Tukšs* [🔗](#) [📄](#) ECLI kods *Tukšs* [🔗](#) [📄](#)

Ir tiesa un ir jāiekļauj iestāžu tabulā: *Nē* [🔗](#) [📄](#)

Sīkāka informācija *

Rādīt rezultātus Meklēt:

Nosaukums *	Instruments	Kompetence	Valoda *
Vidzemes rajona tiesa (Cēsis) 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	lv 🔗

Adrese Raunas iela 14 [🔗](#)

Pasta indekss LV-4101 [🔗](#)

Pašvaldība Cēsis [🔗](#)

Pasta adrese *Tukšs* [🔗](#)

Pasta adrese (pasta indekss) *Tukšs* [🔗](#)

Pasta adrese (pašvaldība) *Tukšs* [🔗](#)

Piezīmes [+](#)

Tukšs [🔗](#) [🗑️](#)

Tālrunis +371 64122855 [🔗](#)

Fakss +371 64122938 [🔗](#)

E-pasts vidzeme@liesas.lv [🔗](#)

Timekļa adrese *Tukšs* [🔗](#)

Videokonference Jā [🔗](#)

Atļautās valodas *Tukšs* [🔗](#)

Rāda 1 – 1 no pavisam 1 Atpakaļ Tālāk

Attēls 9 Ziņu ievadišana saturs pārvaldības saskarnē, sadaļā "Kompetence"

Kompetence

Rādīt rezultātus Meklēt:

Instruments *	Kompetence *	Ģeogrāfiskais apgabals	Min. summa	Maks. summa
MSC 🔗	FI 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
MD 🔗	CA 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
SD 🔗	TA 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
EPO 🔗	CJ 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
EPO 🔗	CRE 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
EPO 🔗	CAS 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
SC 🔗	CJ 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
SC 🔗	CAS 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
TE 🔗	RC 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗
JCC 🔗	CAP 🔗	GeoArea100 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗	<i>Tukšs</i> 🔗

Rāda 1 – 10 no pavisam 15 Atpakaļ Tālāk

Attēls 10 Ziņu ievadīšana satura pārvaldības saskarnē, sadaļās: “Saikne”, “Iestāžu tabula”, “E-codex parametri”

Saikne

Rādīt 10 rezultātus Meklēt:

Instrumenti	Kompetence	Saistītās tiesas *
Tukšs	Tukšs	535 /
Tukšs	Tukšs	536 /

Rāda 1 – 2 no pavisam 2 Atpakaļ 1 Tālāk

Iestāžu tabula

Sākuma datums Tukšs	Beigu datums Tukšs
Priekšteči Tukšs	Pēcteči Tukšs

“E-Codex” parametri

Rādīt 10 rezultātus Meklēt:

Elektroniskā adrese “e-Codex” *	Instrumenti	Atļautās valodas
Tabulā dati nav pieejami		

Rāda 0.–0. rezultātu no pavisam 0 Atpakaļ Tālāk

- Ģeogrāfisko apgabalu kodifikatorus – ietver GeoNames identifikatorus, kas definēti atbilstoši attiecīgās iestādes teritoriālās kompetences ģeogrāfiskajam apgabalam. GeoNames izmantošana nodrošina daudzvalodu atbalstu vietvārdu rakstībā (piemēram, sakritība būs gan rakstot “Parīze”, gan “Paris”).

Attēls 11 Ziņu ievadīšana satura pārvaldības saskarnē ģeogrāfisko apgabalu kodifikatoru sadaļā

Norādīt ziņas par ģeogrāfisko apgabalu

Identifikators * GeoArea100

Saistītās tiesas

Vidzemes rajona tiesa (Cēsis) (MSC - FI, MD - CA, SD - TA, EPO - CJ, EPO - CRE, EPO - CAS, SC - CJ, SC - CAS, TE - RC, JCC - CAP, BRR - CAP, EEO - CRE, EEO - CAS, MPR - CRA, MO - CEA)

Pašvaldības

Rādīt rezultātus Meklēt:

Nosaukums *	Pasta indekss	GeoName Identifikators	
Amatas novads // Drabeši 	Tukšs 	7628375, 460285 	
Cēsu novads // Cēsis 	Tukšs 	460569, 460570 	
Jaunpiebalgas novads // Jaunpiebalga 	Tukšs 	7628381, 459359 	
Līgatnes novads // Līgatne 	Tukšs 	7628363, 457912 	
Pārgaujas novads // Stalbe 	Tukšs 	7628373, 455293 	
Priekuļu novads // Priekuļi 	Tukšs 	7628376, 456503 	
Raunas novads // Rauna 	Tukšs 	7628377, 456272 	
Vecpiebalgas novads // Vecpiebalga 	Tukšs 	7628383, 454408 	

Rāda 1 – 8 no pavisam 8 Atpakaļ Tālāk

Ielas

Rādīt rezultātus Meklēt:

Nosaukums *	Pilsēta *	Pasta indekss	GeoName Identifikators	
Tabulā dati nav pieejami				

Rāda 0.–0. rezultātu no pavisam 0 Atpakaļ Tālāk

Adrešes

Rādīt rezultātus Meklēt:

Mājas numurs vai nosaukums	Diapazons no	Diapazons līdz	Tikai nepāra skaitļi	Tikai pāra skaitļi	Iela *	Pilsēta *	Pasta indekss	GeoName Identifikators	
Tabulā dati nav pieejami									

Rāda 0.–0. rezultātu no pavisam 0 Atpakaļ Tālāk

- Kompetenču kārtulas - JSON formāta algoritms, kas tiek izmantots dialoga veidošanai atkarībā no lietotāja ievadītās (meklētās) informācijas. Tā uzdevums ir iegūt no lietotāja nepieciešamo datu (parametru) kopu, lai no ETDB tam atgrieztu informāciju par šai datu kopai atbilstīgo dalībvalsts iestādi.

```

162 // 2. LA (Legal Aid) //
163
164 rule "NONGEO_latvia_3"
165   when the following parameters are provided
166     - country is set to "LV"
167     - instrument is set to "LA"
168     - competenceType is set to "TAS"
169     - municipality is not present
170   then apply the "NON_GEO" rule
171 end
172
173 rule "NONGEO_latvia_4"
174   when the following parameters are provided
175     - country is set to "LV"
176     - instrument is set to "LA"
177     - competenceType is set to "RAS"
178   then apply the "NON_GEO" rule
179 end
180
181 // 3. SD (Serving Documents) //
182
183 rule "NONGEO_latvia_14"
184   when the following parameters are provided
185     - country is set to "LV"
186     - instrument is set to "SD"
187     - competenceType is set to "CB"
188   then apply the "NON_GEO" rule
189 end
190
191 rule "GEO_latvia_3_negative_n"
192   when the following parameters are provided
193     - country is set to "LV"
194     - instrument is set to "SD"
195     - competenceType is set to "RA"
196     - municipality is not present
197     - geoNameId is not present
198   then ask for one of municipality, geoNameId
199 end
200
201 rule "GEO_latvia_3_municipality_not_riga_n"
202   when the following parameters are provided
203     - country is set to "LV"
204     - instrument is set to "SD"

```

Šobrīd ETDB esošo datu aktualizāciju manuāli nodrošina Tieslietu ministrija, balstoties uz Tiesu portālā publiski pieejamo informāciju un normatīvo regulējumu par tiesām, to darbības teritorijām un atrašanās vietām¹. Tiek izmantota EK piedāvātā ETDB front-end system tīmekļa saskarnē pieejamā funkcionalitāte, veicot labojumus datos: proti, tiek izmantotas gan pieejamās tīmekļa formas, gan Excel datu izgūšanas un augšupielādes funkcija – detalizēti ETDB front-end system saskarnes lietojums aprakstīts ETDB Lietotāja rokasgrāmatā². Lietotājiem, kuriem piešķirta piekļuve šai sistēmai, ir pieejama gan tās produkcijas, gan testa vide. Tiesīsaistes režīmā ir iespējams veikt datu rediģēšanu, papildināšanu, dzēšanu “Ziņas par iestādi” un “Ģeogrāfisko apgabalu identifikatoru” ETDB saturiskajiem blokos. Savukārt bloks “Kompetenču kārtulas” ETDB tīmekļa saskarnē pieejams lasīšanas režīmā – modifikācijas esošajās kārtulās EK iesniedzamas ārpus sistēmas.

Manuālas datu aktualizācijas nodrošināšana ETDB, īpaši apjomīgu izmaiņu gadījumā, piemēram, tiesu reformas vai reģionālās reformas gadījumā, prasa ievērojamu cilvēkresursu ieguldījumu un ir

¹ Tieslietu padomes 2018. gada 5. marta lēmums Nr. 307 "Par tiesām, to darbības teritorijām un atrašanās vietām". <https://likumi.lv/ta/id/297623>

² Court Database – User Guide, v2.0

tehniski komplicēta. Šī darba veikšanai nepieciešamas specifiskas IT prasmes, kas, objektīvu iemeslu dēļ, var nebūt pieejamas Tieslietu ministrijas darbiniekiem. Šo iemeslu dēļ datu aktualizācija var nenotikt vai arī tikt veikta novēloti un/vai nepilnīgi. Jāņem vērā, ka ETDB datus izmanto E-tiesiskuma portāla lietotāji, saskaroties ar attiecīgajiem e-pakalpojumiem. Kļūdaini vai neaktuāli iestāžu dati apdraud E-tiesiskuma portāla e-pakalpojumu korektu funkcionalitāti, kā rezultātā e-pakalpojumu izmantotāji var nesaņemt informāciju par Latvijas kompetento iestādi vai arī saņemtā informācija var būt kļūdaina. Tas var ievērojami apgrūtināt iedzīvotāju vēršanos tiesā savu tiesisko interešu aizsardzībai, kā arī kaitēt E-tiesiskuma portāla un Latvijas valsts kā datu avota reputācijai.

3. ĀRVALSTU PIEREDZE EIROPAS TIESU DATU BĀZES IEVIEŠANĀ UN E-TIESISKUMA PORTĀLA IZMANTOŠANĀ

Eiropas Tiesu datu bāzes sistēma ir publiski pieejama kopš 2015. gada novembra. Tas ļauj lietotājiem viegli noteikt pareizu (t.i., kompetentu) tiesu attiecībā uz vairākiem Eiropas juridiskajiem instrumentiem, piemēram, Eiropas maksājumu rīkojumiem, Eiropas maza apmēra prasībām un citiem. Tā aizstāj Eiropas Tiesu atlantu civillietās, kura ekspluatācija pakāpeniski tiks izbeigta. Tas nozīmē, ka visām dalībvalstīm būs jāpielāgo savas sistēmas datu automātiskai nodošanai.

Eiropas Tiesu datu bāzes sistēmas uzdevumi:

- nodrošināt vienotu piekļuves punktu kompetentajām iestādēm saskaņā ar ES juridisko instrumentu pārrobežu civillietās;
- “vienas pieturas aģentūras” risinājums ar kompetento tiesu meklēšanu, kas pašlaik ir pieejams ATLAS datubāzē;
- vienkāršot datu importēšanas procesu dalībvalstīm ar papildu automātiskajām un manuālajām procedūrām.³

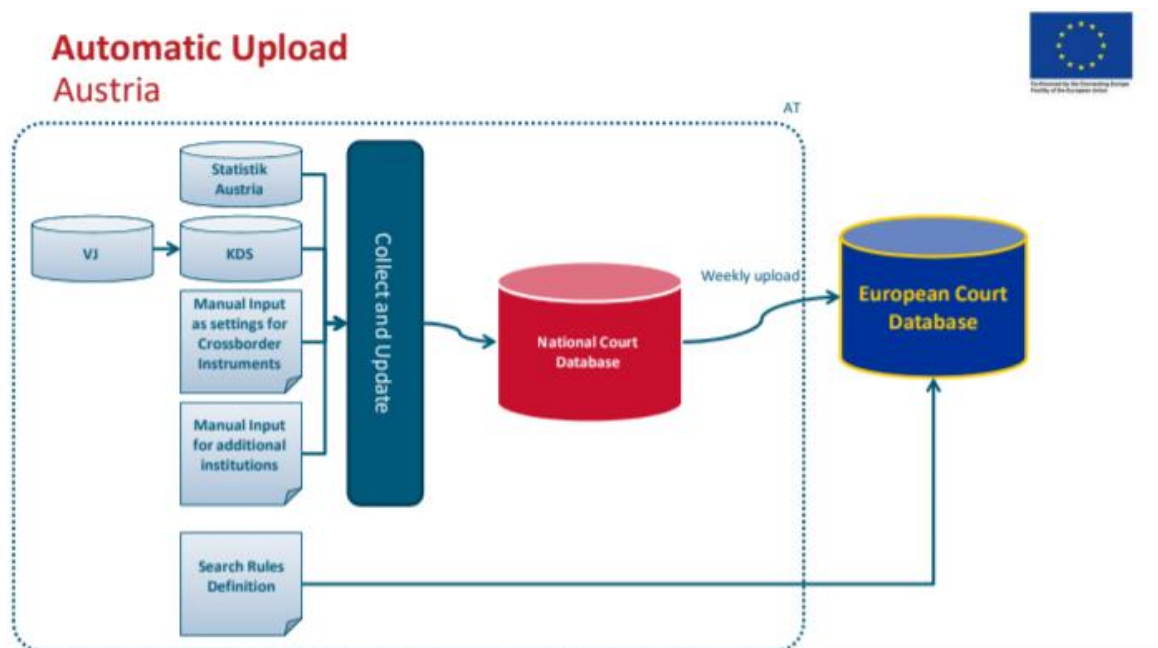
Šobrīd tikai dažas valstis ir nodrošinājušas integrāciju ar Eiropas tiesu datu bāzes sistēmu – Austrija, Spānija, Rumānija, Slovēnija, Slovākija, Francija un Vācija.

Lai varētu izpētīt esošo situāciju ar kompetento iestāžu meklēšanu E-tiesiskuma portālā ir meklētas kompetentās iestādes Eiropas maksājuma rīkojuma izpildei (datu ievades lauki un atgrieztie rezultāti).

Austrijā minētais risinājums ir veidots - no vairākām datu bāzēm iegūstot informāciju. Informāciju atjaunina un nodod nacionālajai Tiesu datu bāzei, secīgi reizi nedēļā nodrošinot tās augšupielādi Eiropas tiesu datu bāzes sistēmā. Tajā brīdī informācija ir pieejama lietotājiem meklēšanai E-tiesiskuma portālā.⁴

³ Court Database Implementation. Vision document. p.14

⁴ Court Database 2, Project Overview, Vienna 15/01/2020, Mathias Maurer, presentation

Austrijā E-tiesiskuma portālā, atkarībā no izvēlēta kompetences veida ir dažādi atlasas parametri, piemēram, jurisdikcija tiek noteikta bez ģeogrāfisko datu ievadīšanas, savukārt izpildes atteikuma gadījumā nepieciešams ievadīt pašvaldību vai pasta indeksu. Pēc attiecīgo lauku ievadīšanas tiek attēlota kompetentās tiesas kontaktinformācija – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr. un faksa nr..

Beļģijā, ievadot pilsētu, tiek attēloti ļoti daudz rezultātu, pēc kuriem nav iespējams noteikt, kuras tiesas kompetencē būtu izskatāms konkrētais jautājums. Tiesu kontaktinformācija tiek attēlota dažādi – pamatā adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese, bet ir tiesas, kurām norādīta tikai adrese un tīmekļa adrese.

Bulgārijā ir jāievada tikai kompetences veids. Pēc šī lauka ievadīšanas tiek atgriezts garš saraksts ar tiesām un to kontaktinformāciju - adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese, kura varēta būt kompetenta izskatīt konkrēto lietu. Papildus tiek parādīts paziņojums, ka informācija iespējams ir novecojusi, kas liecina par to, ka informācijas atjaunošana nav notikusi ilgu laiku. Ir arī datu lauku pēc kuru aizpildīšanas tiek izdots paziņojums, par to, ka šādas informācijas nav.

Čehijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pasta indekss, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju - adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Dānija šobrīd nav nodrošinājusi šādu datu meklēšanu.

Vācijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pasta indekss, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, tālruņa nr., faksa nr. un tīmekļa adrese.

Igaunijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta vai pašvaldība, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Īrijā līdzīgi kā Beļģijā ir jānorāda tikai kompetences veids un, pēc šī lauka ievadīšanas, tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, tālruņa nr., un faksa nr.. Papildus tiek parādīts paziņojums, ka informācija iespējams ir novecojusi, kas liecina par to, ka informācijas atjaunošana nav notikusi ievērojamu laika periodu.

Grieķijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese. Ir jautājumi, uz kuriem atbildot, lietotājs tiek pārvirzīts uz citu tīmekļa vietni informācijas iegūšanai.

Spānijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pašvaldība, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr..

Spānija nodrošina tiesu iestāžu informācijas automatizētu attēlošanu ETDB sistēmā. Tiek īstenota vienvirziena datu apmaiņa, proti, dati tiek vienīgi augšupielādēti (netiek sinhronizēti). Tehniski šī funkcionalitāte tiek realizēta, izveidojot ETDB tehniskajām prasībām atbilstošu XML formāta datni un reizi dienā to augšupielādējot ETDB sistēmā, izmantojot tīmekļa pakalpes. Nākotnē Spānija gatavojas izmantot arī datu augšupielādi ETDB attiecībā uz krimināltiesību instrumentiem – šie izstrādes darbi, ko veic EK, vēl ir procesā – to rezultāts būs izmantojams E-pierādījumu platformas darbības nodrošināšanā.

Spānija ir izveidojusi Eiropas izmeklēšanas rīkojumu apmaiņas sistēmu ar Vāciju un Nīderlandi. Ar pārējām valstīm šo datu apmaiņai tā paredzējusi izmantot E-pierādījumu platformu.

Francijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pašvaldība, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr.. Ir jautājumi, uz kuriem atbildot, lietotājs tiek pārvirzīts uz kādu konkrētu tīmekļa vietni informācijas iegūšanai.

Horvātijā, līdzīgi kā Beļģijā un Īrijā, ir jānorāda tikai kompetences veids. Pēc šī lauka ievadīšanas tiek parādīts kompetentās tiesas saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Itālijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta un prasības summa, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar attiecīgo kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Kiprā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr.. Papildus tiek parādīts paziņojums, ka informācija iespējams ir novecojusi, kas liecina par to, ka informācijas atjaunošana nav notikusi ļoti ilgu laiku.

Lietuvā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta un iela, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr. un e-pasts. Papildus tiek parādīts paziņojums, ka informācija iespējams ir novecojusi, kas liecina par to, ka informācijas atjaunošana nav notikusi ļoti ilgu laiku.

Luksemburgā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta vai pasta indekss, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr. un faksa nr..

Ungārijā, līdzīgi kā Horvātijā, Beļģijā un Īrijā, ir jāievada tikai kompetences veids. Pēc šī lauka ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Maltā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir prasības summa, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība un pasta indekss.

Nīderlandē, līdzīgi kā Ungārijā, Horvātijā, Beļģijā un Īrijā, ir jānorāda tikai kompetences veids. Pēc šī lauka ievadīšanas, tiek parādīta kompetentās tiesas kontaktinformācija – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Polijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta vai pasta indekss, pēc kura ievadīšanas tiek parādīta kompetentās tiesas kontaktinformācija – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Portugālē ir jānorāda tikai kompetence. Pēc šī lauka ievadīšanas tiek parādīta kompetentās tiesas kontaktinformācija – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., e-pasts.

Rumānijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta vai pasta indekss. Pēc pilsētas ievadīšanas detalizēti meklēšanas rezultāti netiek parādīti. Lietotājam tiek attēlots paziņojums nosakot, ka prasību summām, kas ir mazākas par 200 000 lejām (RON), kompetentās tiesas ir pirmās instances tiesas (judecatoria), savukārt summām, kas pārsniedz 200 000 lejas (RON), kompetentās tiesas ir tribunāli (tribunalul). Savukārt, meklētāja ievadot pasta indeksu, tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr. un e-pasts.

Slovēnijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta vai pasta indekss, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Slovākijā, kā obligāts lauks informācijas ievadīšanai ir pilsēta vai pasta indekss, pēc kura ievadīšanas tiek parādīts kompetento tiesu saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., faksa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

Somijā ir jānorāda tikai kompetence. Pēc šī lauka ievadīšanas tiek parādīts kompetentās tiesas saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., e-pasts. Papildus tiek parādīts paziņojums, ka informācija iespējams ir novecojusi, kas liecina par to, ka informācijas atjaunošana nav notikusi ļoti ilgu laiku.

Zviedrijā ir jānorāda tikai kompetence. Pēc šī lauka ievadīšanas tiek parādīts kompetentās tiesas saraksts ar kontaktinformāciju – adrese, pilsēta/pašvaldība, pasta indekss, tālruņa nr., e-pasts un tīmekļa adrese.

No citu ES valstu pieredzes kompetento iestāžu meklēšanas pieejas ir novērojams, ka pie nosacījuma, ja ir pieejami nepieciešamie dati, visprecīzākās datu atlases iespējams veikt, pamatojoties uz pasta indeksiem/pašvaldībām. Pasta indeksa, kā galvenā kritērija ievade samazinātu lietotāja ievadāmo datu apjomu, kā arī varētu kalpot kā samērā precīzs teritoriālā iedalījuma parametrs, kas būtu pielāgojums normatīvajam regulējumam Latvijā.

4. ĀRVALSTU TIESU E-PAKALPOJUMI

Situācija e-pakalpojumu jomā Eiropas Savienības dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga. Ir tiesas, kurās process joprojām ir papīra formā un nav ieviesta pat elektroniska lietu pārvaldības sistēma (piemēram, Kiprā). Vairākas valstis (piemēram, Luksemburga) plāno uzsākt izstrādes darbus, lai sabiedrībai un profesionāļiem nodrošinātu e-pakalpojumu portālu un iespēju sazināties ar tiesu elektroniski.

4.1. Ārvalstu tiesu e-pakalpojumu portāli

Vairākas valstis Eiropas Savienībā, līdzīgi kā Latvija ir izveidojušas e-pakalpojumu portālus, sabiedrības ērtākai saziņai ar tiesu.

Dānijā ir izveidota tiesu mājas lapa <http://www.domstol.dk/>, kurā sabiedrība var saņemt visu nepieciešamo informāciju (ja tāda ir nepieciešama) pirms tiesvedības procesa uzsākšanas. Mājas lapā ir izvietoti arī vairāki e-pakalpojumi – autentificētiem un neautentificētiem lietotājiem.

- 1) Tiesu meklētājs – ievadot adresi tiek attēlota informācija par tiesu, kuras jurisdikcijā atradīsies izskatāmā lieta.
- 2) Nodevu kalkulators – personai ir iespēja aprēķināt provizoriskos tiesāšanās izdevumus, ievadot informāciju par lietas kategoriju, apakškategoriju, summu utt.
- 3) E-veidlapas – persona var lejupielādēt un aizpildīt veidlapas .pdf formātā. Ievadīto informāciju ir iespējams saglabāt. E-veidlapas ir pieejamas ļoti daudzu procesu veidiem un šīs veidlapas nav tikai normatīvajos aktos noteiktās, vairākas veidlapas ir kā palīgs personai sagatavot nepieciešamos dokumentus, piemēram, ir pieejama veidlapa par advokāta pilnvarošanu tiesas procesam.
- 4) Elektroniski ceļveži - šajā sadaļā var atrast ceļvežus par lietām, kuras izskata tiesas. Ceļvedī arī var atrast informāciju, ar kuru iestādi sazināties, lai iegūtu vairāk informācijas.
- 5) Iesniegt civillietu tiesā – vietnē <https://www.minretssag.dk/frontpage>, pēc autentifikācijas, ir iespējams tiesā elektroniski iesniegt civillietu. Minētā vietne ir veidota kā pašapkalpošanās risinājums, kurā persona var aizpildīt nepieciešamo informāciju un nosūtīt to tiesai. Persona var rakstiski iepazīties ar informāciju, kā iesniegt lietu elektroniski vai arī izmantot video materiālu <https://www.youtube.com/watch?v=4zNilZtB9O0&feature=youtu.be>.

Igaunijā ir E-file, kas ir tiešsaistes informācijas risinājums, kas nodrošina lietas dalībniekiem iespēju uzraudzīt procesa gaitu, saņemt un iesniegt dokumentus, kā arī iepazīties ar digitālo tiesas lietu

(civillietās un administratīvajās lietās), piemēram, vienuļais vecāks var pieteikties alimentiem, neapmeklējot tiesu klātienē.

E-file sistēmu var izmantot autentificēts lietotājs ar ID karti vai mobilo ID. Elektroniskā sistēma piešķir procesuālajām pusēm piekļuvi tikai tām lietām, kas ir tieši ir saistītas ar personu.

Kopš 2009. gada 1. janvāra maksājuma rīkojumu ātra apstrāde notiek tikai elektroniski, un tādējādi pieteikumus maksājuma rīkojuma ātrai apstrādei var iesniegt tiesā tikai caur e-File portālu vai caur X-road datu apmaiņas vietni. Kopš 2009. gada 1. janvāra pieteikumus par maksājuma rīkojuma ātru apstrādi izskata tikai Maksājuma rīkojumu centrs, kas atrodas Pērnavas apgabala tiesas Hāpsalu tiesas mājā.

Maltā ir izveidota mājas lapa eCourts tīmekļa vietnē www.eCourts.gov.mt. Minētā tīmekļa vietnē ir pieejami e-pakalpojumi sabiedrībai un juridiskie e-pakalpojumi profesionāļiem (juristiem).

Sabiedrībai tiek piedāvāti šādi e-pakalpojumi:

- 1) Manas lietas - lietas dalībniekam, pēc autentificēšanās vietnē, ir piekļuve civillietu materiāliem. Autentifikācija portālā ir ar e-ID karti, kas ir izsniegta pilsoņiem.
- 2) Mani akti – autentificētam lietotājam (nepieciešama e-ID karte) ir piekļuve tiem aktiem, kas sagatavoti uz lietotāja vārda.
- 3) Civillietas – jebkurš lietotājs var aplūkot datus par tiesā iesniegtajām civillietām pēc vairākiem meklēšanas kritērijiem (sēdes datums, lietas statuss, reģistrācijas datums, lietas numurs, tiesa, tiesnesis, pušu vārda, uzvārda, paveida, lietas vietas), pēc ievadītajiem meklēšanas parametriem tiek parādīti dati par lietu.
- 4) Tiesu nolēmumi – lietotājs var atlasīt tiesu nolēmumus pēc vairākiem meklēšanas kritērijiem (nolēmuma datums, lietas numurs, tiesa, tiesnesis, puses, ECLI kods vai pēc teksta).
- 5) Tiesu izsoles – var aplūkot visas izsoles, kuras veic tiesā.
- 6) Tiesvedības kalendārs / tiesas sēžu zāļu noslodzes kalendārs.
- 7) Maksātnespējas reģistrs - Maksātnespējas reģistrā ir informācija par uzņēmumu maksātnespēju kopš 2014. gada 1. janvāra. Meklēt var pēc parādnieka, kompānijas vai personas ID kartes numura.
- 8) Saņemt paziņojumus mobilajās ierīcēs – pakalpojums dod iespēju pierēģistrēt savu mobilo telefona numuru un saņemt paziņojumus īsziņas veidā par gaidāmajām un atliktajām tiesas sēdēm.

9) Apmaksāt tiešsaistē tiesas uzlikto soda naudu – maksājumi atlasāmi pēc references numura un koda numura (tiesas izdoti rekvizīti).

10) Veikt tiesas nodevu apmaksu tiešsaistē – maksājumu var atlasīt, ievadot datus par prasību.

Profesionāļiem (kvalificētiem juristiem), kas reģistrējušies eCourts vietnē pakalpojumam tiek piešķirtas paplašinātas piekļuves tiesības civillietu sadaļai, tiesu nolēmumiem, aktiem, orderiem, aizliegumu un rīcībnespējas reģistram. Profesionālis var šo pakalpojumu pieteikt tiešsaistē un viņam ir nepieciešama e-ID karte. Pēc autentificēšanās nepieciešams abonēt pakalpojumu. E-pārvaldes pakalpojumu sarakstā jāizvēlas pakalpojumu “Maltas tiesas”, pēc tam “Tiesu e-pakalpojums juridiskiem speciālistiem” un tiešsaistes veidlapā jāaizpilda pieprasītā informācija.

Tiesas pārbaudīs pieteikuma iesniedzēja identitāti un manuāli apstiprinās pieteikumu. E-pastā uz norādīto adresi tiks izsūtīts apstiprinājums pakalpojuma veiksmīgai aktivizēšanai.

Attēls 14 Pieeja Maltas tiesu e-pakalpojumiem vietnē www.eCourts.gov.mt

The screenshot displays the 'Subscribing to e-Government Service' interface. It includes a section for 'eService Details' with a description: 'This section provides additional detail for the selected e-Government Service'. Below this, there are three input fields: 'eService Provider' (filled with 'Courts of Malta'), 'eService' (filled with 'Courts eServices (Legal Professionals)'), and 'Description' (filled with 'Online services to the legal profession for querying Court Case/Acts/Warrants information').

Below the details section is a table titled 'Additional e-Government Service Details'. The table has three columns: 'Additional Details', 'Detail', and 'Action'. It contains three rows of data:

Additional Details	Detail	Action
* Date of Warrant		
* Mobile No		
* Profession		

Below the table is a section for 'Additional Comments' with a text area for 'Your Comments'.

Lietuvā tiesu e-pakalpojumi pieejami portālā e.teismas.lt. E-pakalpojumi pamatā pieejami autentificētam lietotājam.

Publiski pieejama informācija par anonimizētajiem tiesas lēmumiem, tiesas sēžu kalendārs un lietu sadales protokoli.

Autentificētam lietotājam (ar Lietuvas Tiesu administrācijas izsniegtiem rekvizītiem vai e-pārvaldes autentifikācijas rīku) ir pieejami šādi pakalpojumi:

1) Manas lietas – lietas dalībnieks var skatīties informāciju par savām lietām, iepazīties ar lietas materiāliem un klausīties tiesas sēžu audio ierakstus;

- 2) Noformēt un nosūtīt tiesai procesuālos dokumentus, izmantojot portālu;
- 3) Aizpildīt dokumentus tiešsaistē, atbilstoši sagatavotajām veidlapām;
- 4) Saņemt paziņojumus par dokumentu pieņemšanu, atklātajām kļūdām, lietas izskatīšanu;
- 5) Samaksāt valsts nodevu un naudas sodus, kurus noteikusi tiesa un piesprieštos tiesāšanās izdevumus valsts labā.

Portālā visiem pakalpojumiem ir nodrošināts atbalsts video pamācību veidā.

Portugālē ir izstrādāta vietne <https://www.citius.mj.pt>, kurā lietas dalībnieki var piekļūt savai elektroniskajai lietai, izņemot īpašus un izņēmuma gadījumus (likumā noteiktie gadījumi). Lai gan pilsoņi var piekļūt viņu lietām, dažos gadījumos bija jāievieš daži ierobežojumi lietu publiskošanai un piekļuvei informācijai (piemēram, pasākumi citu pušu aizsardzībai, personas identitāte, komercnoslēpums). Piekļuve tiek nodrošināta caur publisku tīmekļa portālu ar drošu autentifikāciju, izmantojot divfaktoru risinājumu: civilās identifikācijas karte ar autentifikācijas sertifikātu vai digitālo mobilo atslēgu (CMD), kas atbilst SMS kodam, un ir nosūtīts uz sertificētu mobilā tālruņa numuru un saistīts ar civilo identifikācijas numuru.

Papildus portālā publiski pieejami ir vairāki e-pakalpojumi – informācija par lietu sadali, elektronisku paziņojumu meklēšana, norādot meklējamās personas vārdu un uzvārdu, paziņojuma autentiskuma pārbaude.

Rumānijā ir izstrādājusi portālu portal.just.ro, kurā publiski pieejams ir tiesu darbības teritoriju meklētājs, tiesas sēžu grafiki un cita ar lietu saistīta informācija, savukārt anonimizētie tiesas lēmumi ir publiski pieejami vietnē www.roll.ro. Dažas tiesas ir izstrādājušas tīmekļa vietni, ar kuras palīdzību gan praktiķi, gan lietas dalībnieki, lasīšanas režīmā, var piekļūt visiem ar lietu saistītajiem failiem <https://doc.tribunalularad.ro/autenticare>. Nav nodrošināts viens portāls visiem pakalpojumiem, pakalpojumi ir pieejami decentralizēti.

Tiesas saziņa var notikt elektroniski, ja lietas dalībnieks ir norādījis derīgu e-pasta adresi. Civillietās uz norādīto lietas dalībnieka e-pasta adresi, dokumentus var nosūtīt tieši no tiesas lietu pārvaldības sistēmas (neparakstīti .doc / .docx formāts). Šādos gadījumos, ja nav līdzekļu, kas apstiprinātu e-pasta saņemšanu, dokumentu nevar uzskatīt par likumīgi paziņotu. Uzaicinājumus un citus procesuālos dokumentus var paziņot tiesas sekretārs pa faksu, e-pastu vai citiem līdzekļiem, kas nodrošina elektroniski parakstīta dokumenta nosūtīšanu un tā saņemšanas apstiprinājumu, ja puse tiesai ir norādījusi, ka vēlas saziņu šādā veidā.

Gan praktiķi, gan pilsoņi var sazināties ar tiesu elektroniski (piemēram, pa faksu, e-pastu utt.) gan sākotnējai dokumentu iesniegšanai, gan turpmākai saziņai.

Slovākijā ir izstrādāts e-actions portāls <https://obcan.justice.sk/ezaloby>. E-darbību portāls ir paredzēts prasību un citu pieteikumu elektroniskai iesniegšanai, ierosinot tiesvedību rajonu un apgabaltiesās civiltiesību (civiltiesības, darba tiesības ģimenes tiesības, komercietas (izņemot komercreģistra lietas)) un administratīvo tiesību jomā.

Lietotājam pēc autentificēšanās portālā ir nodrošināta iespēja:

- 1) iesniegt prasības pieteikumu (jauns pieteikums, kas ierosina tiesvedību (prasību));
- 2) iesniegt pieteikumu, kas var grozīt vai papildināt tiesas tiesvedībā esošu lietu;
- 3) pieteikumu iesniegšanai var izmantot elektroniskās veidlapas:
 - a. pieteikums par lietas ierosināšanu;
 - b. pieteikums par procedūras uzsākšanu lietās, kas saistītas ar nepilngadīgo aprūpi;
 - c. maksājuma rīkojuma pieteikums;
 - d. pieteikums par pagaidu noregulējumu;
 - e. pieteikums pierādījumu iegūšanai;
 - f. pieteikums pierādījumu iegūšanai lietās, kas saistītas ar intelektuālā īpašuma tiesībām;
 - g. cits pieteikums (vispārējai tiesas administrēšanai);
 - h. papildinājums prasības pieteikumam par lietas ierosināšanu;
papildinājums pieteikumam, ar ko ierosina lietas, kas saistītas ar nepilngadīgo aprūpi; pieteikuma par tiesvedības uzsākšanu atsaukšana;
 - i. apelācija.

Pieteikumus un iesniegumus, kas tiesām adresēti ar E-darbības portāla starpniecību, var parakstīt, izmantojot kvalificētu elektronisko parakstu. Ja elektroniskā iesniegšana satur pieteikumu par procedūras uzsākšanu (prasība, priekšlikuma maiņa, pārsūdzība utt.) vai pieteikumu par pagaidu noregulējumu, un tas nav parakstīts ar derīgu, kvalificētu elektronisko parakstu, tas rakstiski vai mutiski jāpapildina 3 dienu laikā pēc e-pieteikuma saņemšanas, pretējā gadījumā tas netiks ņemts vērā.

Elektroniski iesniegumi, kas neietver pieteikumu par lietas ierosināšanu, nav jāparaksta, izmantojot kvalificētu elektronisko parakstu, kā arī nav jāiesniedz papildu iesniegums.

Papildus bez autentifikācijas lietotājam publiski ir pieejami šādi pakalpojumi:

- 1) Informācija par tiesnešiem – viņu izskatīšanā esošās lietas, informācija par pieņemtajiem nolēmumiem, tiesneša reitings;

- 2) Informācija par nozīmētajām tiesas sēdēm – informācija pieejama tikai par tekošajām tiesas sēdēm un nākotnē plānotajām tiesas sēdēm, vēsturiskā informācija nav pieejama;
- 3) Anonimizēti nolēmumi.

Griekijā ir tiesas tīmekļa vietne http://www.protodikeio-ath.gr/opencms_prot/opencms/ProtSite/. Vietnē personām, pēc autentifikācijas, ir iespējams piekļūt šādiem e-pakalpojumiem:

- 1) Pieteikumu monitorings – nodrošina, ka lietas dalībnieks saņem e-pastā paziņojumus par izmaiņām viņa lietās;
- 2) Apliecību pieprasījumi – dažāda veida tiesas izdotu aktu pieprasījumu pieteikšana;
- 3) Lietas datu apskate – lietas dalībniekam ir nodrošināta piekļuve lietām, atbilstoši viņa lomai lietā;
- 4) Elektroniska dokumentu iesniegšana.

4.2. Procesu elektronizācija

Vairākas Eiropas Savienības dalībvalstis domā par elektronisku saziņu ar tiesu izmantojot citus kanālus, jo ne vienmēr e-pakalpojumu portāls ir nepieciešams, lai sabiedrība komunicētu ar tiesu elektroniski juridisku ierobežojumu dēļ, piemēram, Vācijā un Austrijā ir „advokātu process”, kas nozīmē, ka saziņu ar tiesu nodrošina profesionāļi. Tiem arī ir izstrādāti vairāki rīki, kas nodrošina drošu saziņu ar tiesu elektroniskā veidā.

Bulgārijā ne sabiedrībai, ne profesionāļiem nav pieejami e-pakalpojumi, bet autentificēti lietotāji Vienotajā e-tiesiskuma portālā (Unified portal for e-justice) var saņemt tiesas (izņemot administratīvo tiesu) dokumentus, kuri ir elektroniski iesniegti, bet nevar neko nosūtīt tiesai. Minētais risinājums ir kā oficiāla pasta kastīte, uz kuru piegādā dokumentus, bet šis rīks nav domāts saziņai. Šobrīd Bulgārijā ir trīs dažādākas lietu pārvaldības sistēmas, bet pēc ES finansētā projekta tiks veidota vienota tiesu informācijas sistēma.⁵

Čehijā ir nacionālais saziņas rīks, kura pārzinis ir Čehijas lešlietu ministrija un, izmantojot šo rīku, lietas dalībniekiem un pārstāvjiem tiek nodrošināta elektroniska saziņa ar tiesu – ir iespējams nosūtīt un saņemt dokumentus, kā arī ir nodrošināta iespēja aizpildīt pieteikuma formas tiešsaistē. Maksātnespējas lietās tiesa publisko katru maksātnespējas reģistrā esošo tiesas dokumentu, un tas

⁵ Council of the European Union. Results of Survey on the use of IT tools by courts in Member States

ir publiski pieejams visiem. Katrā lietā ir iespējama elektroniska dokumentu iesniegšana, pilnībā elektronizēta ir maksājuma rīkojuma procedūra (līdz atbildētāja atbildei).⁶

Vācijas tiesas izmanto dažādus rīkus, kas apvienoti Tiesu lietu pārvaldības sistēmā. Tiesu lietu pārvaldības sistēma nodrošina šādas funkcijas:

- 1) programmatūra lietu datu pārvaldībai;
- 2) programmatūra dokumentu izveidošanai un rediģēšanai;
- 3) programmatūra datņu pārvaldībai (izstrādes stadijā, bet arī tiesas veic šīs sistēmas testēšanu);
- 4) valstu Centrālais portāls, ar kura palīdzību plānots nodrošināt elektronisku piekļuvi tiesas lietām (šobrīd izstrādes stadijā);
- 5) programmatūra ienākošo un izejošo elektronisko ziņojumu pārvaldībai (izstrādes stadijā, testēšanu veiks tiesas).

Vācijas federācija nodrošina IT aprīkojumu visām tiesām, kas atrodas tās jurisdikcijā. Federācijas sadarbības programmatūras izstrādē, darbībā un uzturēšanā. Pēdējā laikā valstis ir pastiprinājušas savus ilggadējos centienus standartizēt izmantoto programmatūru.

Tiesas ir sasniedzamas elektroniski, izmantojot speciālus kanālus - Elektroniskās tiesas un administrācijas pastkasti (EGVP) vai caur DE – Mail P.O.box. Minētie risinājumi ļauj saņemt un nosūtīt ziņas un dokumentus drošā un verificējamā veidā. Lietas dalībniekiem šobrīd nav piekļuve lietas materiāliem, bet, pēc šo rīku pilnīgas nodošanas ekspluatācijā, lietas dalībniekiem būs piekļuve dokumentiem viņu lietās, ja lieta tiek pārvaldīta elektroniskā sistēmā. E-pakalpojumu portāls šobrīd vēl nav izstrādāts, bet ir plānots. Pēc Centrālā portāla nodošanas ekspluatācijā, pilsoņiem būs elektroniska piekļuve dokumentiem viņu lietās, pie nosacījuma, ja lieta tiek pārvaldīta elektroniskajā sistēmā.

Kopš 2018. gada janvāra tiesām bija obligāti jānodrošina elektronisko dokumentu saņemšana. Kopš 2020. gada 1.janvāra tiesām ir jānodrošina elektronisko dokumentu pieņemšana, nosūtīšana un uzglabāšana. No 2022. gada janvāra elektronisko dokumentu aprīte tiesās būs obligāta. Šobrīd ir dažas tiesas, kuras ir uzsākušas elektronisko dokumentu aprīti. Šobrīd elektronisko dokumentu aprīte tiek nodrošināta civillietās, maksātspējas lietās, ģimenes lietās, komercietās, nekustamā īpašuma reģistrācijas lietās, noziedzīgo nodarījumu un administratīvo pārkāpumu lietās. Kopumā Vācijā ir trīs atsevišķas e-lietas sistēmas, kuras izveidojušas vairākas federālās zemes apvienojoties

⁶ Council of the European Union. Results of Survey on the use of IT tools by courts in Member States

(pirmo e-lietas sistēmu ieviesa Bavārijas federālā zeme un tās sadarbības partneri), tādēļ Ziemeļreinas-Vestfālenes reģionam bija iespēja pārņemt no kolēģiem labāko praksi. E-lietas ieviešana norit pakāpeniski, detalizēti plānojot katru ieviešanas soli, iesaistot tiesas, un izmantojot pilotprojektu pieeju. Ieviešanas laika grafiks ir izstiepts laika ziņā tā, lai katru mēnesi e-lietas sistēmas noteiktas funkcionalitātes ieviešana noritētu tikai atsevišķās tiesās, tādējādi nodrošinot pārdomātu, viegli pārvaldāmu un nesasteigtu ieviešanas procesu. Katrā tiesā ir amatpersona – tiesnesis, kas ir atbildīgs par e-lietas ieviešanu tiesā. Pašlaik aptuveni 50 pieteikumu tiek iesniegti elektroniski, apjoms pakāpeniski pieaug, tomēr advokātu ieradumu maiņa prasa laiku (pārsvarā pieteikumus tiesā var iesniegt tikai ar advokāta palīdzību, apelācijas instancē tikai advokāts). Viena no progresīvākajām un modernākajām tiesām reģionā elektronisko risinājumu ieviešanā ir Bohumas reģiona tiesa. 2026. gadā e-lietas sistēmai plāno pievienoties arī policija. E-lietas sistēmas integrācija ar citām valsts informācijas sistēmām Vācijā nav veikta, datu apmaiņa tiešsaistes režīmā starp sistēmām nenotiek (tās ir pieejamas atsevišķi, piem., iedzīvotāju reģistrs, komercrēģistrs, tiesu izpildītāju sistēma u.c.).

Bohumas tiesa ir pirmā tiesa, kura ir sākusi izmantot elektronisko dokumentu apriti civillietās. 2016. gadā tika uzsākta elektronisko dokumentu saņemšana divās civillietu palātās. Līdz 2018. gada jūnijam jau tika iesaistītas pārējās civillietu palātās. No 2018. gada novembra līdz 2019. gada februārim tika ieviesta elektronisko failu aprites sistēma sešās civillietu palātās. Tiesā saņemtie dokumenti tiek skenēti, pārvērsti elektroniskā veidā, to dara atsevišķs tiesas personāls, kurš ar savu elektronisko parakstu apliecina skenēto dokumentu atbilstību oriģinālajai lietai. Tiesnešiem nav tiesnešu palīgi, visu tehnisko darbu tiesas nolēmumu sagatavošanā veic tiesneši paši. Tiesneša palīgi ir tikai Federālajā Augstākajā tiesā. Šobrīd vairāk netiek strādāts ar papīra lietu. Papīra dokumenti tiek glabāti 10 gadus no papīra lietas skenēšanas brīža. Tiesneši var strādāt arī attālināti, ko vairāki tiesneši arī aktīvi izmanto. E-paraksta ieviešanas jomā Vācijā pastāv vairāki šķēršļi, proti, e-paraksts ir maksas pakalpojums (~120 EUR uz 2 gadiem), kā arī tā izmantošanai ir nepieciešams īpašs kartes lasītājs (līdzīgs POS terminālim). Pretēji Latvijas praksei, e-paraksts nav pieejams personas ID kartē, kā arī nav pieejama tiešsaistes e-parakstīšanas funkcionalitāte oficiālā portālā. Vācijā oficiālā e-pasta adrese pastāv kā komerciāls projekts (katrs e-pasts maksā 0,49 EUR), tādēļ tā izplatība un pieejamība ir zema. Tāpat tiesās, drošības apsvērumu dēļ, nav pieejams bezvadu internets (ne tiesas nodarbinātajiem, ne tās apmeklētājiem).

Spānijā profesionāļi sazinās ar tiesām izmantojot speciāli izstrādātu LexNET sistēmu. Šis ir IT rīks, kas ir savienots ar procesuālajām pārvaldības lietojumprogrammām dokumentu izsniegšanai un tiesas lietvedības moduli. LexNET ir droša informācijas apmaiņas platforma, kas nodrošina

divvirzienu elektronisku saziņu starp tiesām un juristiem. Sistēma kalpo visa veida dokumentiem un nodrošina e-dokumentu iesniegšanas iespējas visā valstī. Kopš 2003. gada elektroniskā komunikācija starp tiesu, tiesu iestādēm un juristiem ir galvenais saziņas veids, izmantojot šo IT rīku. LexNET sistēmu ļoti augstu vērtē visi lietotāji (juristi, advokāti, prokurori utt.). Kopš 2017. gada sistēmai pievienotas arī citas valsts pārvaldes struktūrvienības un aģentūras.

Dokumenti un lieta tiesu iestādēs tiek veidoti elektroniski.

2018. gadā tika pabeigts Digitālā tiesiskuma risinājums un ieviests gandrīz visās tiesās, izņemot Augstākās tiesas Krimināllietu palātu. Tāpat 2018. gadā pabeigta Digitālās prokuratūras risinājuma izvietošana.

Saziņai, izmantojot elektronisku risinājumu, tiek risinātas vairākas problēmas – ātrāka informācijas apmaiņa starp prokuratūru, citām iestādēm un tiesu, ērtāka paziņojumu apstrāde, ziņojumu un atzinumu gatavošana. Šobrīd var teikt, ka Spānijā visas procedūras ir elektronizētas, izmantojot LexNET sistēmu.

Spānijas normatīvie akti ierobežo sabiedrības piekļuvi lietas materiāliem elektroniski. Lietas dalībniekiem nav atļauta tieša elektroniska pieeja, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams juridiskās palīdzības (advokāti un pušu likumīgie pārstāvji) sniegšanai.⁷

Somijā elektroniskai saziņai ar tiesu izmanto e-pastu un drošo e-pastu (kriptēta failu pārsūtīšana), citi elektroniski saziņas kanāli nav izstrādāti. Dokumentus pamatā apstrādā papīra formātā, tos var sagatavot arī elektroniskā formā, bet šajos gadījumos tiem nebūs juridiskā spēka, jo netiek lietots elektronisks paraksts. Lietas dalībniekiem piekļuve lietas materiāliem nav, šobrīd arī neplāno šādu rīku ieviest.

Francijā civillietās izmanto specializētu programmatūru, kas nodrošina digitālu datu un failu apmaiņu starp tiesām un juristiem dažādās tiesvedības stadijās. Krimināllietās šobrīd advokāti un tiesas savā starpā sazinās tikai ar e-pasta palīdzību. Tieslietu ministrija šobrīd strādā pie jaunas programmatūras, kas ļautu digitāli apmainīties arī ar lielformāta failiem savā starpā gan advokātiem un prokuratūrai, gan pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, gan tiesām. Līdz digitālā rīka izstrādei saziņa notiek e-pastā (nepārsniedzot noteiktos faila sūtīšanas ierobežojumus).

Lietas dalībniekiem piekļuve lietas materiāliem nav nodrošināta. Plānota ir portāla izstrāde, kas ir uzsākta jau 2015. gadā, bet joprojām darbs pie tā izstrādes turpinās. Šis projekts ir ļoti nozīmīgs tieslietu sistēmā. Portāla mērķis ir veikt pilnīgu tieslietu sistēmas modernizāciju, lai sabiedrība būtu modernas tieslietu sistēmas centrā, un portāls spētu nodrošināt sabiedrības vēlmes, vienlaikus

⁷ Council of the European Union. Results of Survey on the use of IT tools by courts in Member States

ņemot vērā tiesu profesionālās vajadzības. Pēc portāla izstrādes lietas dalībnieki tiešsaistē varēs piekļūt lietas informācijai un materiāliem, iesniegt pieteikumus un dokumentus tiesā elektroniskā formā, kā arī būtu informēti par krimināllietas vai civillietas statusu.⁸

Horvātijā elektroniskai saziņai ar tiesu tiek lietots Integrētās tiesu lietu pārvaldības sistēmas e-komunikācijas modulis, kas sastāv no e-arhīva un e-piegādes risinājumiem. Šis risinājums pilnībā ir ieviests komercietesās un drīzumā plānots to ieviest arī visās rajonu/pilsētu tiesās. Minētais risinājums pēc autentifikācijas ļauj saņemt un nosūtīt dokumentus tiesai, izmantojot nacionālo risinājumu personas autentifikācijai un kvalificētu elektronisko parakstu. Lietas dalībniekiem tiešā veidā nav nodrošināta piekļuve elektroniskiem lietas materiāliem, bet viņi materiāliem var piekļūt, izmantojot savus likumisko pārstāvjus, kuri nodrošina pārstāvību lietā.⁹

Itālijā komunikācija starp tiesu un juristiem elektroniski ir obligāta civillietās un krimināllietās pirmās instancēs, apelācijas instancēs un augstākajā tiesā. Civillietās ir atļauts nosūtīt dokumentus elektroniski no praktizējošiem juristiem uz pirmās instances tiesām (tribunāliem) un otrās instances tiesām (apelācijas instances tiesa). Krimināllietās tiesas var saņemt dokumentus tikai no tiesībsargājošām iestādēm un prokuratūras. Lietas dalībniekiem ir nodrošināta piekļuve civillietas materiāliem pirmās instances un apelācijas instances tiesās. Krimināllietu materiāliem piekļuve nav nodrošināta elektroniski, lietas dalībniekam ir jāiet uz tiesu, lai saņemtu kopijas no lietas materiāliem.¹⁰

Austrijā IT pārvaldības jomu nodrošina Federālais skaitļošanas centrs (Federal Computing Center). Austrija pastiprināti domā par procesu automatizāciju, katru gadu arvien vairāk izmanto IT rīkus tiesu procesu automatizēšanai, kā, piemēram, ir izstrādāts Eiropas maksājuma rīkojuma elektroniska procedūra, augšupielādes serviss juristiem u.c. Kopš 2013.gada Justice 3.0 ietvaros ir uzsākts projekts, kas nodrošinās tehnisko atbalstu elektroniskai lietai, darba plūsmām, dokumentu pārvaldībai. Austrijas tiesas informatīvajā sistēmā ik gadu tiek ievadītas aptuveni 3 miljoni lietas, vairāk kā 60 dažādu procesu tipi. Visas Austrijas tiesas izmanto vienu unikālu pieteikumu ievades formu. Sistēmas galvenie mērķi ir:

- 1) racionalizēt un palielināt tiesas un prokuratūras darba ātrumu;
- 2) uzlabot pakalpojumu pieejamību sabiedrībai;
- 3) izmaksu un personāla samazināšana.

⁸ Turpat

⁹ Turpat

¹⁰ Council of the European Union. Results of Survey on the use of IT tools by courts in Member States

Austrija ir sākusī automatizēt tās procedūras, kas tiesā aizņem vislielāko apjomu – maksājumu rīkojumu procedūras. Minētā procedūra nav pilnībā elektronizēta, bet tā ir automatizēta.

Austrija ir izstrādājusi Elektronischer Rechtsverkehr (ERV) jeb elektronisku juridisko saziņu – sistēmu, kas periodiski tiek atjaunināta ar jaunām tehniskām iespējām. Šī sistēma sākotnēji tika izstrādāta saziņai starp advokātiem un tiesām, bet pakāpeniski ir atvērta arī citām lietotāju grupām (valsts iestādes, tiesu izpildītāji u.c.). Minētais rīks nodrošina drošu elektronisku saziņu starp tiesu, pusēm, to pārstāvjiem, citām tiesvedībā iesaistītām personām, prokuratūrām, lai nogādātu strukturētus un nestrukturizētus dokumentus, caur vienu no 7 pakalpojumu sniedzējiem. Šis rīks aizvieto saziņu papīrā un tam ir juridisks spēks, kā arī nav jāizmanto fakss vai e-pasts. Minēto rīku plaši izmanto advokāti, juristi, notāri, bankas, apdrošināšanas kompānijas un citas personas.

Lai persona iegūtu piekļuvi šim rīkam, tam ir jāreģistrējas pie kāda no 7 pakalpojumu sniedzējiem. Personai tiek izveidots unikāls dalībnieka ID, piešķirts digitāls sertifikāts un minēto rīku nepieciešams izstrādāt savām vajadzībām, piemēram, advokātu birojs var ieviest šo rīku visiem biroja advokātiem.

Elektroniski var iesniegt dokumentus daļēji strukturētā veidā – informācija par lietas dalībniekiem strukturētā formā, pārējais ievadāms teksta formā. - jebkuri dokumenti tiesai un prokuratūrai ar vai bez pielikumiem. Tāpat ir pilnībā strukturēta dokumentu iesniegšanas forma – maksājumu procedūras, Eiropas maksājuma rīkojumi, pieteikumi zemesgrāmatai, pieteikumi Komercreģistram, ziņojumi kriminālprocesā, izpildes procedūras.

Nosūtīt dokumentus no sistēmas ir iespējams kā teksta dokumentu .pdf formātā un strukturētu datu formā (lietas numurs, maksājuma rīkojumi, izpildu raksti, rēķini, lēmumi no komercreģistra u.c.).

Sistēmas priekšrocības:

- 1) tiesas pusē nav datu ievadīšana, jo dati tiek pārņemti;
- 2) ātra nosūtīšana un zemākas izmaksas;
- 3) labāka datu kvalitāte datu validācijas dēļ;
- 4) darbojās 365 dienas gadā bez pārtraukumiem;
- 5) strukturēti dati nodrošina to automatizētu apstrādi;
- 6) unikāls ziņojuma ID ļauj viegli izsekot lietai;
- 7) sūtītājs nekavējoties iegūst informāciju ar sava faila numuru.

Sabiedrībai ir pieejami vairāki e-pakalpojumi portālā

<https://edikte.justiz.gv.at/edikte/edikthome.nsf/>. Minētajā portālā ir iespēja meklēt:

- 1) maksātspējas lietu pēc parādnieka, lietas numura, reģistrācijas numura;
- 2) izsoles maksātspējas procedūrās pēc lietas numura, nekustamā īpašuma, kustamās mantas;
- 3) nekustamo īpašumu tiesas izsoles pēc lietas numura;
- 4) oficiālās publikācijas par maksātspējas procedūrām, tiesas izsolēm, publikācijas no Komercreģistra;
- 5) Zemesgrāmatu reģistrā un Komercreģistrā esošo informāciju.

Papildus minētajam Austrijā ir nodrošināta automatizēta ieslodzīto administrēšana - termiņu aprēķins, ieslodzīto finanses, darbs, tikšanās, medicīniskais dienests, darba laika uzskaitē, kā arī tiek izmantota videokonferenču tehnoloģija ieslodzīto pratināšanai un tulkošanas vajadzībām. Ir izstrādāts balss atpazīšanas rīks tieslietu sistēmai.

Šobrīd Austrija strādā pie projekta Justice 3.0., kura rezultātā tiesas pilnībā varēs vest lietu elektroniskā veidā. Projektā ir iesaistītas 5 pilottiesas.

5. SABIEDRĪBAS UZTICĪBAS VEICINĀŠANA

E-tiesiskuma portāla būtība ir veicināt sabiedrības uzticību, kas nozīmē, ka aktuālas informācijas nenodrošināšana var graut tiesas sistēmas tēlu.

“Tiesa vairākkārt ir uzsvērusi tiesu varas īpašo lomu sabiedrībā, kurai, kā taisnīguma garantam, pamatvērtībai likumīgā valstī, ir jābauda sabiedrības uzticība, lai tā varētu sekmīgi pildīt savus pienākumus.”¹¹ Tiesu spēja izpildīt savu misiju, un veikt savas funkcijas balstās uz sabiedrības uzticēšanos un paļāvību uz sistēmu. Lielā mērā tiesu vara nopelna šo uzticību un paļāvību, uzticami veicot savus pienākumus, ievērojot ētikas standartus un efektīvi veicot iekšējās uzraudzības, pārskatīšanas un pārvaldības pienākumus. Tiesu neatkarība ir efektīvas tiesu sistēmas būtisks elements. Tas ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu tiesiskumu, tiesas procesu taisnīgumu un pilsoņu un uzņēmumu uzticēšanos tiesību sistēmai. Tādēļ jebkurai tieslietu reformai būtu jā saglabā tiesiskums un jāatbilst Eiropas standartiem par tiesu neatkarību.

Kā pozitīvu piemēru var minēt Dānijas tiesu sistēmu, jo tur sabiedrības uzticība tiesu varai ir ļoti augsta ¹². 1999. gadā, lai nodrošinātu tiesu iestāžu organizatorisko neatkarību, Dānijas tiesu administrācija un Dānijas Tieslietu padome tika pievienotas valsts tiesu struktūrai. Tas notika tikai pēc ilgām debatēm Dānijas parlamentā, kur tika secināts, ka tiesas nevar administrēt Aizsardzības ministrija un parlaments nevēlējās pieļaut pat mazu iespēju, ka tiek apšaubīta tiesu iestāžu neatkarība. Abas šīs struktūras darbojas, kā neatkarīgas aģentūras, kas nodrošina atbalstu Dānijas tiesu pārvaldei.

Kopumā Dānija savā juridiskajā struktūrā ir piedzīvojusi būtiskas pārmaiņas, kas ļauj panākt lielāku tiesu varas neatkarību no likumdošanas un izpildvaras. Turklāt pasākumi, kas veikti, lai nodrošinātu tiesu sistēmas pārredzamību, ir bijuši ļoti veiksmīgi, padarot to likumīgu pilsoņu acīs. Šīs divas Dānijas tiesu sistēmas galvenās iezīmes var uzskatīt par ietekmējošiem faktoriem, kas piešķir lielu uzticību šai iestādei.

5.1. Proaktīva komunikācija

Liela daļa valstu domā par jaunām inovatīvām metodēm sabiedrības uzticības celšanai tiesu jomā. Tiek pausts uzskats, ka, lai tiesneši saglabātu objektivitāti, vajadzētu atturēties no komentāriem viņu izskatītajās lietās un viņu pasludinātajos spriedumos. Tāpēc tiesnešiem vajadzētu būt

¹¹ Case of Baka v. Hungary <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Hungary-CASE-OF-BAKA-v.-HUNGARY.pdf>

¹² Trust in Justice https://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS5_toplines_issue_1_trust_in_justice.pdf

vispārīgam noteikumam, rūpīgi pārdomāt, pirms komentēt savu lietu, pat ja šī lieta izraisa rezonansi sabiedrībā.¹³ Neskatoties uz to, ka tiesnesim vajadzētu atturēties no komentāriem par savām lietām, tiesu varai kopumā ir nepieciešams palielināt tiesu iestāžu darba pārredzamību un izpratni un tādējādi, iespējams, palielināt uzticēšanos tiesu varai, kā arī novērst sabiedrības neizpratni par konkrētu nolēmumu jau iepriekš.

Nīderlande ir veikusi eksperimentu, kas pēta Nīderlandes televīzijas seriālu ietekmi uz sabiedrības uzticēšanos tiesai. Secinājumi liecina, ka tiesu iestāžu pārskatāmībai patiešām ir pozitīva ietekme uz uzticēšanos. Turklāt Nīderlandes eksperiments parāda, ka televīzijai ir vislielākā ietekme uz indivīdiem ar vidējām zināšanām par tiesu varu. Rezultātā radās priekšstats, ka vizuāla (uzskatāma) tiesu pārredzamība, palielina uzticību tiesnešiem¹⁴.

Arvien lielāka nozīme ir sociālajiem tīkliem un komunikācijai, kas turpmāk veidos sabiedrības izpratni un to, kā tiesu varas tiek attēlota un pasniegta sabiedrībai. Šīs izmaiņas sniedz arī tiesu varai iespēju sazināties plašāk, vieglāk un ar daudz mazākām izmaksām. Tomēr šis komunikācijas veids arī izvirza izaicinājumu nodrošināt, lai informācija par tiesu varu būtu pilnīga, precīza un savlaicīga. Tiesu varai šis izaicinājums var būt īpaši grūts, jo tiesnešu iespējas piedalīties publiskajā diskursā dažbrīd var būt ierobežotas.

Tiesnesim individuāli, gan tiesu varai kopumā ir jārod paņēmieni, lai mēģinātu kontrolēt publicitāti un palielināt tiesu iestāžu vispārējo redzamību. Ir svarīgi, kā tiesnesim, tā tiesu varai kopumā atpazīt gadījumus, kuri, iespējams, piesaistīs plašsaziņas līdzekļu un sabiedrības uzmanību un labi sagatavoties, lai izvairītos no negatīvas publicitātes un maldinošas informācijas saistībā ar tiem. Ir jāidentificē gadījumi, par kuriem plašsaziņas līdzekļi ir ieinteresēti pirms tiesas procesa vai sākotnējās izmeklēšanas laikā. Īpaša vērība jāpievērš vardarbīgiem, finansiāliem, dzimumnoziedzīgiem, kā arī, ja attiecīgā puse ir slavenība vai sabiedrībā atzīta persona.

Eiropa šobrīd virzās uz komunikācijas stratēģijas izstrādi, proti, ņemot vērā, ka ir vairāki saziņas līdzekļi un iespējamās puses, kas tiesu varas vārdā varētu piedalīties publiskajā diskusijās. Attiecīgie pasākumi ir atkarīgi no faktiskajiem apstākļiem. Tāpēc komunikācijas stratēģijai jāietver ne tikai komunikācija vienas tiesas ietvaros, piemēram, pienākumi pret tiesnesi, kurš izskata konkrētu lietu un pārstāvi, bet arī atbildības sadalījums starp atsevišķām tiesām vai Tieslietu padomi. Ir svarīgi, lai saziņu virzītu tiesa, veidojot sabiedrības nostāju attiecīgajā lietā, nevis plašsaziņas līdzekļi. Kopumā

¹³ European Commission for the Efficiency of Justice 2018 <https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c>

¹⁴ The effects of judicial transparency on public trust: Evidence from a field experiment https://www.researchgate.net/publication/271075291_The_effects_of_judicial_transparency_on_public_trust_Evidence_from_a_field_experiment

ir svarīgi, lai, vajadzības gadījumā, kāds reaģētu un mēģinātu darīt visu iespējamo, lai nomierinātu sabiedrības aso reakciju pret konkrēto tiesnesi.

Pēdējos gados Eiropā ir bijuši gadījumi, kad gan politiķi, gan sabiedrība ir atklāti paudusi savu viedokli par notiekošo tiesvedību vai kritizējuši nolēmumus, vai pat tieši mēģinājuši ietekmēt konkrētus tiesnešus ar apšaubāmiem līdzekļiem (lielākoties plašsaziņas līdzekļi). Ir jāpieņem fakts, ka tiesas nevar ietekmēt veidu, kādā plašsaziņas līdzekļi veido virsrakstus vai, kā sabiedrība domā par kādu lietu vai tiesu varu, tomēr tiesnešu attieksmes maiņa par publicitāti, veicinātu plašāku sabiedrības izpratni par spriedumu pareizo saturu. Attieksmes izmaiņas nozīmē ne tikai aktīvās saziņas pieņemšanu, kā daļu no parastās darbplūsmas, bet arī izpratne par tiesas publicitātes centrālo lomu un atteikšanās no idejas, ka publicitāte vienmēr būs negatīva. Mūsdienās nepietiek ar to, ka tiesas piedalās publiskās debatēs tikai par viņu spriedumiem. Ar šādu saziņas veidu vairs nepietiek, lai saglabāt uzticību tiesu varai. Tieslietas nespēj izbēgt un ierobežot sevi atrodoties „ziloņkaula tornī” un pieņemot spriedumus, neapsverot, kā tie tiks saņemti un saprasti. Ir apspriesti vairāki veidi, kā palielināt uzticību tiesu sistēmai un reaģēt uz iepriekš aprakstītajām problēmām. Visi apspriestie pasākumi veicina lielāku pārredzamību un izpratni par tiesu iestāžu darbu un lomu, kas savukārt var palīdzēt palielināt sabiedrības uzticēšanos.

Novērtējot veidus, kā reaģēt uz publisku interesi par konkrētu lietu, ir svarīgi ne tikai apsvērt piemērotus līdzekļus, bet arī apsvērt, kurš ir atbildīgs par komunikāciju vai to, kā pienākumi tiek sadalīti starp dažādām personām vai iestādēm. Labākais veids, kā rīkoties, ir noteikt katru gadījumu atsevišķi, bet ir jābūt izstrādātai lēmumu pieņemšanas stratēģijai, jo, pretējā gadījumā, pastāv risks, ka neviens neuzņemas atbildību par šo jautājumu, un tiesu vara klusē. Tas īpaši apdraud, ja nav skaidrs, kura organizācija ir atbildīga. Stratēģijā būtu jāiekļauj arī ieteikums attiecībā uz forumu, kurā tiek publicēti paziņojumi.¹⁵ Nav izmantojama preses relīzes publicēšana mājaslapā par tiesu, ja jautājumu apspriež Twitter. Kopumā ir būtiski, lai tiesneši un tiesu iestādes neklusētu, bet paustu savas bažas un atgādinātu gan sabiedrībai, gan politiķiem par varas dalīšanu demokrātiskā sabiedrībā un tiesu varas integritāti un objektivitāti. Citādi pastāv nopietns un ilgstošs risks, ka Eiropas tiesiskā sistēma sadalās, jo aizvien vairāk cilvēku tiek mudināti ar naidīgiem paziņojumiem, tādejādi uzskatot, ka viņi var uzbrukt tiesu iestādēm. Tas varētu pārkāpt demokrātijas pamatstandartus un apdraudēt arī tiesiskās sistēmas, kas ir Eiropas Savienībā.

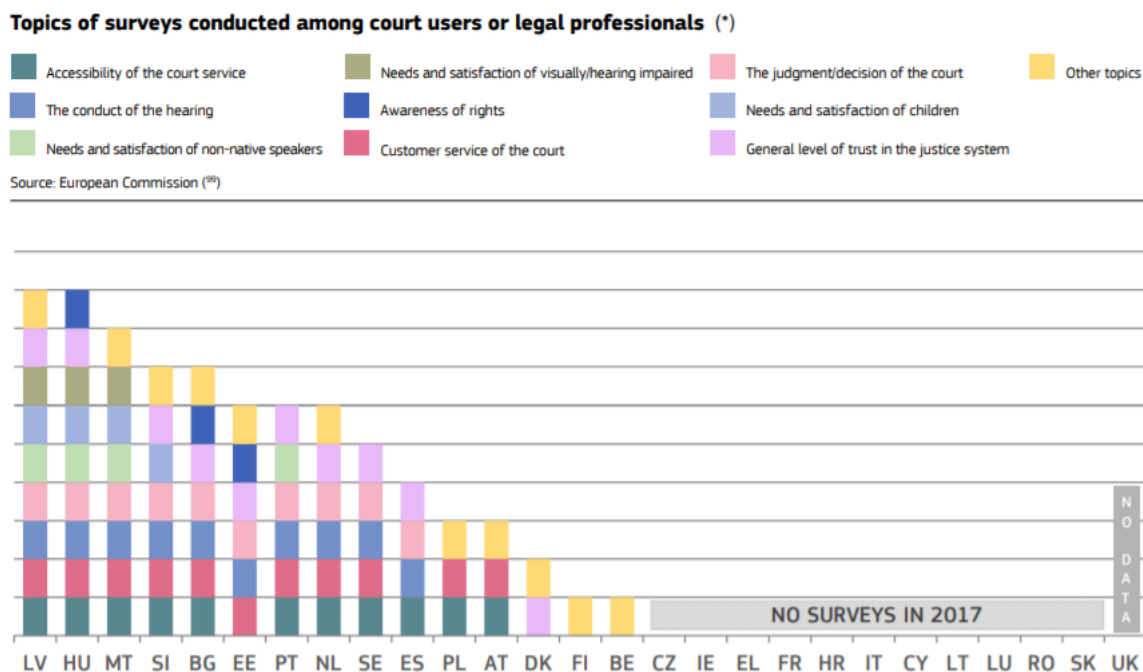
¹⁵ [How to maintain and increase public confidence in the judiciary](http://www.ejtn.eu/PageFiles/17916/TEAM%20FINLAND%20TH%202019%20D.pdf)
<http://www.ejtn.eu/PageFiles/17916/TEAM%20FINLAND%20TH%202019%20D.pdf>

5.2. Aptaujas

Viens no sākotnējiem veidiem, kā mērit sabiedrības uzticību tiesām ir aptaujas. Aptaujas veic vairākas dalībvalstis. Aptaujas par sabiedrības uzticēšanos tiesu sistēmai kopumā veic Latvija, Ungārija, Slovēnija, Bulgārija, Igaunija, Portugāle, Nīderlande, Zviedrija, Spānija un Dānija.

Kā liecina Eiropas Komisijas veiktais tieslietu rezultātu apkopojums¹⁶, tad aptauju izmantošana ir samazinājusies. Arvien lielāks skaits dalībvalstu izvēlas neveikt jebkādas aptaujas, lai novērtētu tiesu darbu. Tiesu pieejamība, klientu apkalpošana, tiesas sēdes un spriedumi, kā arī vispārējā uzticēšanās tieslietu sistēmai joprojām bija galvenie aptaujas temati, taču tikai dažas dalībvalstis interesējās par lietotāju grupu ar īpašām vajadzībām apmierināšanu un tiesību paļāvību.

Attēls 15 Veikto aptauju tēmu apkopojums pa valstīm

Aptaujas šobrīd vispār neveic Čehija, Īrija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Kipra, Lietuva, Rumānija un Slovākija. Aptauja gan nedod pilnībā objektīvu un patiesu tiesas novērtējumu, jo vienmēr viena no pusēm būs zaudētāja, kā rezultātā sniegtās atbildes daļēji var būt balstītas uz emocijām.

¹⁶ The 2019 EU Justice Scoreboard https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2019_en.pdf

5.3. Tiesu nolēmumu pieejamība

Arvien vairāk valstu domā par anonimizētu nolēmumu publicēšanu, lai ikviens sabiedrības loceklis varētu iepazīties ar tiesas nolēmumiem, tādā veidā nodrošinot tiesas darba pārskatāmību un tiesisko paļāvību valstī.

Eiropas Savienības dalībvalstu pieredze atšķiras attiecībā uz tiesu nolēmumu publicēšanu internetā un tiesu nolēmumu anonimizāciju. Dažām valstīm ir skaidra, izvērsta un specializēta anonimizācijas tiesību politika un tiesiskais regulējums katrā lietu kategorijā, savukārt citām valstīm ir tikai vispārīgas vadlīnijas vai arī regulējuma nav vispār¹⁷.

Valstij ir rīcības brīvība lemt par tiesas nolēmumu publicēšanu internetā, atrodot samērīgu līdzsvaru starp tiesu informācijas pieejamību un privātās dzīves neaizskaramību.

Bulgārijā, internetā publicētajos tiesu nolēmumos, fiziskās personas nedrīkst tikt identificētas. Papildus tam tiesu nolēmumi par fiziskās personas ģimenes vai veselības statusu publicējami bez motīvu daļas. Tieslietu padome savās vadlīnijās precizējusi, ka publicētie tiesas nolēmumi nedrīkst saturēt tiesas procesā iesaistīto fizisko personu vārdus un uzvārdus, personas kodus un dzīvesvietas adreses. Tiesu nolēmumu par indivīda ģimenes vai veselības statusu aprakstošā daļa publicējama bez fizisko personu vārdiem un uzvārdiem, personas kodiem un dzīvesvietas adresēm.

Čehijā, pirms tiesas nolēmuma publicēšanas, anonimizē fizisko personu identificējošos datus un juridisko personu komercnoslēpumus. Šāds pienākums nepastāv attiecībā uz citiem juridisku personu datiem un tiesas procesā iesaistīto profesionāļu datiem. Fizisko personu vārdi un uzvārdi tiek aizstāti ar viņu iniciāļiem, tomēr krimināllietās nepilngadīgo personu vārdi un uzvārdi tiek aizvietoti ar izdomātiem vārdiem.

Konstitucionālās tiesas nolēmumus anonimizē tikai pamatojoties uz personas lūgumu vai pēc tiesneša iniciatīvas. Saskaņā ar konstitucionālās tiesas vadlīnijām patvēruma meklētāju vārdus un uzvārdus ikreiz anonimizē, savukārt nepilngadīgo personu vārdus un uzvārdus gandrīz visos gadījumos.

Dānijā publicētajos tiesas nolēmumos anonimizē fizisko personu, nevis juridisko personu datus.

Vācijā nav speciāla tiesiskā regulējuma par tiesu nolēmumu anonimizāciju, tomēr, pamatojoties uz privātās un ģimenes dzīves aizsardzību, tiesu nolēmumos anonimizē fizisku personu datus. Tiesām ir iekšējie normatīvie akti, kuri regulē ko un kādā veidā anonimizē.

¹⁷ On-line Publication of Court Decisions in the EU Report of the Policy Group of the Project "Building on the European Case Law Identifier" <https://bo-ecli.eu/uploads/deliverables/Deliverable%20WS0-D1.pdf>

Anonimizācijas pienākums neattiecas uz publiskām amatpersonām un tiesas procesā iesaistītajiem profesionāļiem, turklāt anonimizētas pienākums kļūst šaurāks arī tādos gadījumos, ja informācijas dzēšana tiesas nolēmuma tekstu padarītu nesaprotamu. Šādos gadījumos informācija netiek anonimizēta. Fizisko personu vārdus un uzvārdus, ģeogrāfisko vietu nosaukumus anonimizē, aizstājot datus ar viņu iniciāļiem. Ja konkrētā gadījumā pastāv īpaši apstākļi un personu datu aizsardzība prasa, tad iniciāļi tiek aizstāti ar izdomātiem iniciāļiem.

Igaunijā pamatprincips ir tāds, ka publisko amatpersonu vārdus un uzvārdus neanonimizē. Civillietās tiesu nolēmumus anonimizē pēc tiesas iniciatīvas uz likuma pamata, ja tiesas nolēmums satur sensitīvos personas datus vai nolēmuma publicēšana būtiski aizskar vai aizskartu fiziskās personas privāto dzīvi, vai pēc fiziskās personas motivēta lūguma. Krimināllietās notiesāto personu vārdus un uzvārdus neanonimizē, ja lieta saistīta ar noteikta veida noziedzīgām darbībām.

Īrijā tiesu nolēmumus neanonimizē, ja vien likumā speciāli tas nav norādīts vai arī tiesa nolemj to darīt (piem., cietušo personu vārdu uzvārdu, sensitīvos datus).

Griekijā nav speciāla tiesiskā regulējuma, tomēr saskaņā ar Datu aizsardzības inspekcijas vadlīnijām internētā publicētajos tiesu nolēmumos anonimizē informāciju, kura ļauj identificēt lietas puses (dalībniekus).

Spānijā visa informācija, kura ļauj identificēt fiziskas personas, tiesu nolēmumos ir anonimizējama. Juridisko personu un procesā iesaistīto profesionāļu datus neanonimizē.

Francijā National Commission on Informatics and Liberty publicējusi skaidrojumu, kas pamatots ar vispārīgajiem datu aizsardzības noteikumiem. Saskaņā ar skaidrojumu internētā publicētos tiesu nolēmumos anonimizē fizisko personu identificējošus datus. Juridisko personu un procesā iesaistīto profesionāļu dati netiek anonimizēti.

Horvātijā tiesas procesa pušu (dalībnieku), viņu juristu (advokātu) vai juridisko pārstāvju, viņu radnieku vai tuvu cilvēku, liecinieku un ekspertu, kā arī publisko amatpersonu dati tiek anonimizēti, aizstājot vārdus un uzvārdus ar iniciāļiem, citus datus ar daudzpunktēm. Anonimizē visus datus, kuri ļauj identificēt personu (vārdu un uzvārdu, personas kodu, e-pasta adresi, URL u.c.). Neanonimizē valsts uzņēmumus, kuri ir monopoli, kā arī tiesas nosaukumu, lietas numuru, tiesnešus, tiesu darbiniekus, prokurorus un valsts policijas pārstāvjus.

Itālijā vienmēr tiek anonimizēti dati par nepilngadīgu personu identitāti un procesa dalībniekiem lietās, kuras saistītas ar Krimināllikuma 734. pantu (seksuāla rakstura un prostitūcijas pārkāpumiem). Tāpat ģimenes tiesību lietās anonimizē jebkādu informāciju, kas kaut netieši ļautu identificēt procesa pušu (dalībnieku) identitātes. Konstitucionālajai tiesai ir vēl citi izņēmumi - tiek

anonimizēti personas dati par nodarbinātību un sociālajām tiesībām, lai aizsargātu darbinieku tiesības un intereses. Pārējos gadījumos tiesu nolēmumus pirms publicēšanas anonimizē, pamatojoties uz datu subjekta pamatota iesnieguma, lai aizsargātu tā tiesības vai cieņu.

Anonimizācija var notikt arī pēc tiesas iniciatīvas. Tiesai ir īpaša atbildība vērtēt anonimizācijas nepieciešamību, ja tiesas nolēmumā iekļauti sensitīvie dati, dati par veselību un seksuālo dzīvi, un citos gadījumos, ja datu atklāšana var radīt negatīvas sekas uz personas sociālo dzīvi un cilvēku savstarpējām attiecībām (piem., ģimenē, darbā).

Kiprā tiesas nolēmumus neanonimizē, izņemot sensitīvos datus un datus par nepilngadīgajiem.

Lietuvā, publicētos tiesas nolēmumus, anonimizē šādā apmērā: fiziskās personas vārdu un uzvārdu, izcelsmes valsti, personas kodu, dzimšanas datumu un vietu, dzīvesvietu, miršanas datumu, laulības reģistrācijas un šķiršanas faktus, nekustamo īpašumu vai citu īpašumu, ko persona pārvalda. Uzskaitījums nav pilnīgs, jo tiesa pēc personas lūguma var anonimizēt arī citus datus. Personai ir tiesības vērsties ar iesniegumu par kļūdainu anonimizāciju. Ja kļūda ir tehniska, tad iesniegumu izskata un kļūdu novērš divās darba dienās. Ja lūgums ir anonimizēt papildus datus, tad atbildi uz iesniegumu sagatavo 14 dienās.

Luksemburgā, publicētos tiesas nolēmumus, anonimizē, vārdus un uzvārdus aizstājot ar iniciāļiem vai daudzpunkti.

Ungārijā, publicētos tiesas nolēmumus, anonimizē. Ja vien normatīvie akti nenosaka citādi, nav jāanonimizē vārdi un uzvārdi un amati personām, kas kaut kādā veidā īsteno publisko funkciju, tiesas procesa dalībnieku juristu, citu pārstāvju un konsultantu vārdi un uzvārdi, civilprocesā fiziskas personas kā atbildētāja vārds un uzvārds, ja tiesas nolēmums tai ir nelabvēlīgs, juridiskās personas nosaukums un adrese un to pārstāvja vārds un uzvārds, sabiedrībai nozīmīgu informāciju. Personai ir tiesības gada laikā no tiesas nolēmuma publicēšanas vērsties ar lūgumu datus anonimizēt.

Maltā tiesas nolēmumos anonimizē tādus datus, kuri saistīti ar nepilngadīgajiem, cietušajiem un ģimenes tiesībām. Pārējos gadījumos tiesa pieņem lēmumu anonimizēt pēc pašas iniciatīvas vai personas lūguma. Datus anonimizē ar izdomātiem iniciāļiem.

Nīderlandē, internētā publicētos tiesas nolēmumus, anonimizē. Fiziskās personas vārds un uzvārds, kā arī citi dati, kuri ļauj personu identificēt, ir anonimizējami. Tas attiecas arī uz mirušām personām. Anonimizē arī datus par ģimenes un partnerības attiecībām, adreses, dzimšanas gadus utt. Anonimizējamie dati tiek aizstāti ar neitrāliem terminiem, kas norāda puses lomu procesā.

Visos gadījumos aizvietojumus un izlaidumus ievieto starp kvadrātiekvām, lai norādītu, ka oriģinālais teksts ir mainīts.

Netiek anonimizēti dati par tiesas procesā iesaistītajiem profesionāļiem - tiesneši, juristi, tiesu izpildītāji, profesionāli pārstāvji, tulki, eksperti, konsultanti, psihiatri, psihologi u.c., izņemot, piem., soda izciešanas iestāžu darbinieki krimināllietās, jauniešu aprūpes darbinieki. Netiek anonimizēti kadastra numuri vides lietās, izcelsmes reģions un ceļošanas maršruti patvēruma meklētāju lietās, bet anonimizē patvēruma meklētāja atrašanās vietu. Valsts institūciju, juridisko personu un to pārstāvju datus neanonimizē, izņemot anonimizē to juridisko personu nosaukumus, kuri satur īpašnieku kā fizisku personu vārdus un uzvārdus.

Tāpat anonimizē datus par juridiskām personām, pret kurām ir noraidītas prasības par maksātspēju, kā arī internēta mājaslapu adreses un failu nosaukumus bērnu pornogrāfijas lietās, nodokļu maksātāju, tajā skaitā juridisku personu, finanšu datus.

Austrijā visi publicētie tiesas nolēmumi ir anonimizējami. Turklāt, ja tiesas process visās tiesas instancēs ir slēgts, tad tiesa var nolemt vispār nepublicēt tiesas nolēmumu, ja fizisku personu anonimitāti nevar garantēt. Anonimizēšana jānotiek tā, lai nezustu tiesu nolēmuma uztveramība.

Polijā, Somijā un Portugālē visi publicētie tiesas nolēmumi ir anonimizējami.

Rumānijā arī visi publicētie tiesas nolēmumi ir anonimizējami, turklāt nolēmumus, kurus tiesa atzīst par konfidenciāliem, nepublicē, piemēram, nolēmumus par mediācijas vienošanos, nolēmumus krimināllietās par spiegošanu, izvarošanu un bērnu pornogrāfiju, kā arī lēmumus par adopciju vai laulības šķiršanās lietām. Anonimizēti ir arī tiesnešu, tiesu darbinieku un citu tiesas procesā iesaistītu profesionāļu dati.

Slovēnijā, publicētajos tiesas nolēmumos, visi dati, kas ļauj identificēt fizisku vai juridisku personu, tiek anonimizēti. Izņēmums ir gadījums, ja strīds ir par juridisku personu nosaukumiem. Ņemot vērā, ka nosaukums ir strīda priekšmets, anonimizācija traucētu uztvert tiesas nolēmuma būtību.

Atšķirīgs regulējums ir attiecībā uz konstitucionālās tiesas nolēmumiem. Tajos tiek saglabāti procesa dalībnieku un to pārstāvju vārdi un uzvārdi (nosaukumi). Konstitucionālā tiesa pati pēc savas iniciatīvas vai pēc personas lūguma var nolemt anonimizēt datus. Ja konstitucionālā tiesa noraida personas lūgumu, tad tai jāsniedz pamatojums.

Slovākijā visos publicētajos tiesas nolēmumos tiek anonimizēti šādi dati: dzimšanas datums, ID un pasu numuri, dzīvesvieta, komunikācijas dati (telefona un faksa numuri, e-pasta adrese, IP un URL adreses), banku nosaukumi un konta numuri, kadastra numuri, īpašuma identificējošie dati, valsts noslēpumi un komercnoslēpumi, fizisko personu vārdi un uzvārdi. Normatīvie akti nosaka arī datus,

kuri netiek anonimizēti: tiesas nosaukums, tiesneša un tiesu darbinieku vārds un uzvārds, valsts un pašvaldību iestāžu nosaukumi un pārstāvju vārdi un uzvārdi, juridisko personu nosaukumi un pārstāvju vārdi un uzvārdi, juridiskās palīdzības sniedzēju vārdi un uzvārdi, juridisko personu nodokļu un citi identificējoši numuri, naudas summas un to norēķinu kārtība, rēķinu, darījumu un citu dokumentu numuri, notikumu datumi.

Zviedrijā tiesu nolēmumos personu dati ir jāanonimizē. Prasība neattiecas uz mirušu personu datiem, tiesnešu un tiesu darbinieku datiem, citēto literatūru un ārvalstu nolēmumiem. Tāpat anonimizācija nenotiek, ja dati ir nepieciešami, lai varētu uztvert un saprast tiesu nolēmumu. Pastāv vispārīgs aizliegums minēt personu identifikācijas numuru.

Lielbritānijā tiesas nolēmumus anonimizē tikai izņēmuma gadījumos, parasti pēc tiesas iniciatīvas, piemēram, ja tiesas procesā iesaistīta nepilngadīga persona.¹⁸

¹⁸ Informatīvais pārskats par tiesu nolēmumu anonimizēšanu
http://providus.lv/article_files/3620/original/Tiesu_nolemumi_PROVIDUS_parskats.pdf?157305282

6. ESOŠĀS SITUĀCIJAS KOPSAVILKUMS ATTIECĪBĀ UZ NEPIECIEŠAMAJIEM UZLABOJUMIEM EIROPAS E-TIESISKUMA PORTĀLA IZMANTOŠANĀ LATVIJĀ

1. Kompetento iestāžu meklēšanā E-tiesiskuma portālā novērojamā problemātika:
 - a. E-tiesiskuma portālā nav nodrošināta iespēja saņemt aktuālus datus (nekorekta datu atlase/neesošu datu esamība) attiecībā uz Eiropas tiesību instrumentiem, veicot kompetento tiesu meklēšanu;
 - b. Tiesiskuma portālā nav nodrošināta iespēja saņemt aktuālus datus (neesošu datu esamība) attiecībā uz Eiropas tiesību instrumentiem, veicot citu kompetento tieslietu iestāžu (piemēram, ZTI) meklēšanu;
2. Esošajā situācijā datu ievadīšana E-tiesiskuma portālā šobrīd tiek veikta manuāli, kas rada būtisku administratīvo slogu un datu kvalitātes riskus, tādejādi izskatāma iespēja veikt automātiskas datu nodošanu ETDB, līdzīgi kā to ir realizējušas citas valstis, piemēram, Spānija un Austrija.
3. Esošajā situācijā E-tiesiskuma portālā ievadāmo datu avots ir Tiesu portālā publiski pieejamie dati un normatīvajā regulējumā par tiesām, to darbības teritorijām un atrašanās vietām noteiktais teritoriālais sadalījums. Ņemot vērā, ka E-tiesiskumā portālā ievadītie dati atsevišķos gadījumos nav korekti, ir saskatāms problemātiskums, kas norāda, ka Tiesu portālā esošā tiesu meklētāja dati nav pilnīgi.
4. E-tiesiskuma portālam kompetento iestāžu meklēšanai attiecībā uz Eiropas tiesību instrumentiem ir jānodod šādi informācijas bloki:
 - a. Eiropas instrumenta nosaukums (Eiropas maksājuma rīkojums, maza apmēra prasības, spriedumu atzīšana un izpilde u.c.);
 - b. Kompetences veids (piemēram, apelācijas tiesa, tiesa, kurai ir jurisdikcija, tiesa, kurai ir piekritīga pārskatīšanas procedūra u.c.);
 - c. Teritoriālie dati (geolD un adrese dati pēc kā iespējams noteikt piekritīgo tiesu: pilsēta, iela utt.);
 - d. Tiesas dati, kura ir atbilstošā kompetence.

Šobrīd informācijas sistēmās nav nodrošināta nepieciešamas informācijas uzturēšana. Aktuālais tiesu saraksts (klasifikators), kas satur visus tiesu raksturojošos datus tiek uzturēts TIS, savukārt tiesu meklētājs, kurš norāda tiesu piekritību tiek uzturēts Tiesu portālā. Jāņem vērā, ka esošais tiesu meklētājs nav sasaistīts ar tiesu reģistra datiem TIS vai citiem ārējiem reģistriem. Lai nodrošinātu visas attiecīgās informācijas automātisku nodošanu no TIS uz ETDB, ir nepieciešams izstrādāt risinājumu, kas uztur/apkopo visus nepieciešamos datus, nodrošinot aktuālu datu pieejamību.

7. PRIEKŠLIKUMI TIESU INFORMATĪVĀS SISTĒMAS PILNVEIDOŠANAI

1. Ievērojot, ka TIS sistēma satur datus par Latvijas tiesu iestādēm, un to, ka nepieciešams nodrošināt ETDB iestāžu kataloga datu aktualitāti, lai nodrošinātu E-tiesiskuma portāla e-pakalpojumu korektu funkcionalitāti, rekomendējams nodrošināt TIS tiesu klasifikatora un saistīto datu automatizētu nodošanu ETDB.
2. TIS jāuztur informācija par tiesām piekritīgajām teritorijām, izveidojot /papildinot saskarnes ar nepieciešamajiem datu avotu sistēmām, lai nodrošinātu aktuālu piekritības informācijas pieejamību.
3. TIS jānodrošina iespēja strukturētā veidā uzturēt ETDB nepieciešamo Eiropas instrumentu un kompetenču datus, nodrošinot tehnisko sasaisti ar kompetentajām tiesām un tām piekritīgajām teritorijām.
4. TIS pusē klasifikatori jāpapildina arī ar ETDB ģeogrāfisko norāžu (GeoNames) klasifikatoriem, tehniski nodrošinot to savietojamību ar TIS datiem par tiesu darbības teritorijām. Jāizvērtē iespēja nodrošināt lietotāja saskarni ar mērķi nodrošināt GeoNames pārvaldību TIS pusē.
5. Izstrādātajam ETDB klasifikatoru pārvaldes rīkam TIS pusē jāatbalsta informācijas pievienošana vairākām iestādēm vienlaicīgi, kur izmaiņām pakļauto datu apgabalu jāspēj definēt pēc lietotāja atlasē parametriem. Piemēram, nodrošinot, ka var atlasīt visas rajona tiesas un tām pievienot pazīmi, ka tās ir kompetentās iestādes maza apmēra prasību instrumentā, ar konkrētu kompetenci - prasības celšana.
6. Vēlams TIS tiesu un iestāžu klasifikatorus pilnveidot tā, lai tie būtu papildināmi ar jauniem datu lauku tipiem, ņemot vērā, ka ETDB norādāmā informācija par iestādi, sistēmai attīstoties, var paplašināties. Tāpēc jāparedz tehniski iespēja klasifikatoru struktūru papildināt ar jauniem laukiem pēc nepieciešamības tādā veidā, lai tas neprasītu ievērojamus IT resursu ieguldījumus
7. Ievērojot, ka kompetenču kārtulu izveide ir manuāli veicams darbs JSON formāta datnes sagatavošanai, kas prasa noteiktas tehniskās IT iemaņas, tiek ierosināts izstrādāt lietotāja saskarni TIS šī uzdevuma veikšanai. Tas ļaus operatīvi nodrošināt ETDB meklētāja funkcionalitāti gadījumos, kad tā tvērumam tiek pievienoti jauni Eiropas tiesību instrumenti (piemēram, krimināltiesību jomā Eiropas izmeklēšanas rīkojums (e-evidence)), vai ir nepieciešams izdarīt izmaiņas esošo instrumentu kompetentās iestādes meklētāja algoritmā.

8. Projekta īstenošanas laikā jāseko līdzi izmaiņām, kas saistītas ar plānoto administratīvi teritoriālo reformu kontekstā ar ziņu norādīšanu ETDB par tiesu darbības teritorijām. ETDB šobrīd reģistrētais teritoriālais sadalījums balstīts uz aktuālo ģeogrāfisko norāžu datiem GeoNames datu bāzē un ir pieejams šeit: <http://www.geonames.org/LV/administrative-division-latvia.html>.
9. TIS sistēmā jāparedz iespēja iestāžu klasifikatoru ETDB vajadzībām nodot ne tikai par tiesu iestādēm, bet arī izmeklēšanas iestādēm (Prokuratūra, Valsts policija, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, u.c.), ņemot vērā to, ka ETDB pielietojumu ES paredzēts paplašināt arī uz ES krimināltiesību instrumentiem. Šī pilnveide rekomendējama, ņemot vērā TIS attīstību E-lijetas kontekstā.
10. ETDB arhitektūra paredz datu nodrošināšanu arī zvērīnātiem tiesu izpildītājiem (turpmāk - ZTI). Jāizvērtē iespējas nodrošināt arī šo datu nodošanu ETDB. Alternatīvi, ja to nav iespējams realizēt, esošā projekta ietvaros, datu saņemšana no Izpildu lietu reģistra attiecībā uz uzturētajiem ZTI klasifikatoriem jāapsver, kā nākotnes attīstības perspektīva.
11. TIS un ETDB integrācijas saskarnes izstrāde veicama, balstoties uz ETDB sistēmas rokasgrāmatā¹⁹ ietvertu tehnisko specifikāciju. Jāveic padziļināta analīze, lai konstatētu, kuru TIS klasifikatoru esošo datu lauki atbilst ETDB uzturētajiem datu laukiem. TIS klasifikators jāpapildina ar trūkstošajiem ETDB datu laukiem.
12. Ņemot vērā Spānijas pieredzi, kur datu ielādes mehānisms ETDB tiek realizēts kā informācijas nosūtīšana vienā virzienā (augšupielāde), nepieciešams administratīvi nodrošināt, ka datu aktualizācija tiek veikta vienīgi TIS sistēmā kā datu pirmavotā. Pretējā gadījumā, ja datus rediģēs ETDB lietotāja saskarnē, tad nākamajā plānotajā datu augšupielādes sesijā ETDB ietvaros veiktās datu izmaiņas būs zudušas (pārrakstītas).
13. Ievērojot Tieslietu ministrijas kompetenci E-tiesiskuma portāla satura nodrošināšanā un ekspertīzi ETDB jautājumos, aicinām izvērtēt nepieciešamību to iesaistīt plānotā jaunveidojumā tehniskā risinājuma nodevuma pieņemšanas fāzē.

Minētās rekomendācijas būtu iespējams sadalīt pa prioritātēm, izvērtējot iespējamību tās realizēt šī Projekta ietvaros:

1. Primāri Projekta ietvaros nepieciešams nodrošināt:

¹⁹ Court Database – System Manual, v.2.01

- TIS esošo datu lauku atbilstības ar ETDB uzturētajiem datiem izvērtēšanu, papildinot TIS ar trūkstošajiem datu laukiem;
- TIS tiesu klasifikatora datu nodošana ETDB;
- TIS klasifikatoru papildināšana ar jauniem datu laukiem;
- Tiesu piekritības datu uzturēšana TIS, integrāciju izveidošana/pilnveidošana ar datu avotiem aktuālu datu saņemšanai;
- ES tiesību instrumentu un kompetenču datu uzturēšana un parametru pārvaldība TIS, nodrošinot masveida informācijas pievienošanas/redigēšanas iespējas

2. Nākotnes attīstības ietvaros, kas potenciāli ir ārpus esošā Projekta tvēruma:

- Aizsardzības iestāžu (prokuratūru, KNAB u.tml.) attiecīgo datu nodošana ETDB;
- TIS papildināšana ar datiem par ZTI (t.sk. jāizvērtē iespēja saņemt datus no Izpildu lietu reģistra) un attiecīgo datu nodošana ETDB attiecībā uz instrumentiem, kompetencēm, teritoriālo piekritību u.c. datiem.

8. EIROPAS TIESU DATU BĀZES IEVIEŠANAS PRASĪBU IZSTRĀDES REKOMENDĀCIJAS

8.1. Prasību izstrādes rekomendācijas ETDB ieviešanai

Ņemot vērā ETDB ieviešanas tvērumu, pamatā ir sniegtas ieviešanas prasību izstrādes rekomendācijas attiecībā uz tām prioritātēm, kuru ieviešana ir primāri nepieciešama kompetento tiesu noteikšanai E-tiesiskuma portālā (skatīt rekomendācijas 7.1.1 līdz 7.1.6.). Pasūtītājam, ņemot vērā pieejamos resursu un aktuālās biznesa vajadzības, ir jāizvērtē citu komponentu ieviešanas iespējamība, piemēram, attiecībā uz citu iestāžu reģistra uzturēšanu un attiecīgo datu nodošanu ETDB.

7.1.1. TIS integrācijas nodrošināšana ar ETDB

Tiek rekomendēts nodrošināt TIS integrāciju ar ETDB, realizējot automātisku tiesu datu nodošanu uz ETDB XML formātā, izmantojot universālu atvērtās piekļuves (API) saskarni. Izstrādes ietvaros nepieciešams ņemt vērā datu augšupielādes tehnisko informāciju, kas aprakstīta ETDB sistēmas rokasgrāmatā²⁰.

7.1.2. ETDB nododamo datu kopu apgabali

Uz ETDB iespējams nodot vismaz šādus datu apgabalus:

1. Iestādes pamata informācija (tiesas identifikators, tiesas valsts, ECLI kods);
2. Iestādes papildus informācija: (tiesas nosaukums, veids, adrese, pasta indekss, pašvaldība, pasta adrese, telefona nr., e-pasts, faksa nr., mājaslapas URL adrese u.c.);
3. Iestādes kompetences (instruments, kompetences veids u.c.);
4. Iestādes pāreju raksturojoši dati (tiesas izveidošanas, likvidācijas datums u.c.);
5. Ģeogrāfisko apgabalu dati (geonames informācija, pasta indekss, pilsēta/pagasts, iela, mājas nr., u.c.);
6. eCodex parametri (e-pasta adrese, kura var tikt izmantota ziņu nosūtīšanai ar e-CODEX u.c.).

Prioritāri jānodrošina, ka uz ETDB tiek nodoti šādi datu apgabali: iestādes pamata informācija, papildus informācija, kompetenču klasifikācija un ģeogrāfisko apgabalu dati.

²⁰ Court Database – System Manual, v.2.01

Sistēmanalīzes laikā ir jāveic nododamo datu kopu apgabalu padziļināta izvērtēšana un biznesa vajadzību prioritizēšanu.

7.1.3. TIS tiesu klasifikatora papildināšana un tā datu nodošana ETDB

Tiesu klasifikators jeb tiesu reģistrs šobrīd tiek uzturēts TIS. Ņemot vērā, ka patlaban tiek izstrādāti papildinājumi TIS, kā arī paredzēta koplietošanas klasifikatoru pielāgošana E-lietas projekta ietvaros, no loģiskā un resursu viedokļa ir objektīvi izvērtēt izstrādē esošā klasifikatoram nepieciešamos pielāgojumus. Izstrādē esošais koplietošanas tiesu klasifikators patlaban satur šādus atribūtus:

1. Tiesas sistēmas identifikators;
2. Iestādes reģistrācijas numurs UR ;
3. Tiesas nosaukums;
4. Tiesas kods lietošanai ārējās sistēmās (INT);
5. Tiesas veida nosaukums (TIS2 klasifikatora vērtība);
6. Augstākas instances tiesas sistēmas identifikators;
7. Augstākas instances tiesas nosaukums, nav obligāta;
8. Ieraksta aktualitātes perioda sākuma datums un laiks;
9. Ieraksta aktualitātes perioda beigu datums un laiks;
10. Klasifikatora "Tiesu apgabali" ieraksta identifikators;
11. Klasifikatora "Tiesu apgabali" ieraksta kods;
12. Tiesu apgabala nosaukums;
13. Klasifikatora "Tiesu instanču veidi" ieraksta identifikators;
14. Klasifikatora "Tiesu instanču veidi" ieraksta kods;
15. Tiesu instanču veida nosaukums;
16. Tiesas struktūrvienības sistēmas identifikators;
17. Tiesas struktūrvienības veida nosaukums;
18. Tiesas struktūrvienības kods lietošanai ārējās sistēmās (INT);
19. Tiesu struktūrvienības nosaukums;
20. Tiesas primārā (galvenā) atrašanās vieta (drīkst būt tikai viena), primārā "1", pārējās "0";
21. Tiesu struktūrvienības adreses teksts, pilnais;

22. VZD adreses kods;
23. Tiesas struktūrvienības kontaktinformācijas sistēmas identifikators;
24. Tiesas struktūrvienības kontaktinformācija;
25. Tiesas struktūrvienības kontaktinformācijas tipa kods;
26. Tiesas struktūrvienības kontaktinformācijas tipa nosaukums;
27. Tiesas struktūrvienības kontaktinformācijas apakštipa kods;
28. Tiesas struktūrvienības kontaktinformācijas apakštipa nosaukums;
29. Lietas veida kods;
30. Lietas veida nosaukums.

Tiesu klasifikators sastāv no tiesu raksturojošās pamata informācijas strukturālā un hierarhiskā iedalījuma, kuru attiecībā uz ETDB nepieciešamajiem datiem potenciāli būtu nepieciešams papildināt ar vismaz šādiem tiesu pamatdatiem: tiesas ECLI nr., e-pastu, tālruņa/faksa nr. u.c. informatīvos rekvizītus, kas nepieciešami attēlošanai E-tiesiskuma portālā.

Sistēmanalīzes laikā ir jāveic nododamo TIS tiesu klasifikatora datu lauku atbilstības pret ETDB datu laukiem padziļināta izvērtēšana, kā arī nodrošināt, ka tiesu klasifikators tiek papildināts, atbilstoši identificētajiem datu laukiem.

Jānodrošina TIS tiesu klasifikatora attiecīgo datu automatizēta nodošana uz ETDB.

Jānodrošina, ka, pamatojoties uz veiktajām izmaiņām TIS, izmaiņu dati tiek automātiski augšupielādēti ETDB.

7.1.4. Kompetenču un instrumentu klasifikācijas nodrošināšana TIS

Rekomendējams nodrošināt, ka TIS tiek izveidota un uzturēta tiesu kompetenču klasifikācija attiecībā uz ETDB definētajiem Eiropas instrumentiem. Tiek ierosināts izstrādāt lietotāja saskarni TIS kompetenču kārtulu izveidei un pārvaldībai.

Kompetenču klasifikācija ir jāveido atbilstoši ETDB atbalstāmajai datu struktūrai, kas pieejama ETDB sistēmas rokasgrāmatas A pielikumā ²¹.

Rekomendējams nodrošināt, ka TIS izveidotais datu pārvaldības risinājums atbalsta informācijas pievienošanu vairākām iestādēm vienlaicīgi, kur izmaiņām pakļauto datu apgabalu jāspēj definēt pēc lietotāja atlases parametriem. Piemēram, konkrēta veida tiesām – rajona tiesām var pievienot

²¹ Court Database – System Manual, v.2.01

pazīmi, ka tās ir kompetentās tiesas maza apmēra prasībās ar attiecīgu kompetenci – “tiesa, kurai ir jurisdikcija”, savukārt apgabaltiesas ir iespējams definēt kā apelācijas tiesas.

7.1.5. Tiesu piekritības noteikšanas funkcionalitātes pilnveidošana

TIS

TIS tiesu klasifikators ietver datu atribūtus attiecībā uz tiesas pamatdatiem, instanci, struktūru, piekritīgajiem lietu veidiem. Tiesu portālā ir pieejami dati par tiesu teritoriālo iedalījumu. Tiesu saraksta dati ir novecojuši un tie netiek atjaunoti, jo nav nodrošināta datu automātiska saņemšana no attiecīgajiem reģistriem.

Tiek rekomendēts TIS izstrādāt funkcionalitāti, kas nodrošinātu, ka tiesas tiek sasaistītas ar tām piekritīgajām administratīvajam teritorijām, ņemot vērā normatīvajā regulējumā²² noteikto iedalījumu. Attiecībā uz valsts teritorijas sadalījumu, lai noteiktu piekritīgās tiesas novadu un pilsētu griezumus, tiek rekomendēts nodrošināt datu ielasišanu no Adrešu reģistra, lai saņemtu aktuālus valsts adrešu datus, kā arī operatīvi saņemtu izmaiņu informāciju.

Konstatējams, ka esošajā situācijā pastāv problemātiskums attiecībā uz Rīgas pilsētas teritoriālo iedalījumu, jo piekritība tiek noteikta, balstoties uz priekšpilsētu iedalījumu, par pamatu ņemot ielu un attiecīgo māju numerāciju, bet dati, kas šobrīd ir pieejami par priekšpilsētu sadalījumu ir novecojuši. Detalizētas analīzes laikā nepieciešams izvērtēt tiesu meklētāja parametru izveidi attiecībā uz Rīgas teritoriju, lai korekti noteiktu tiesas piekritību. Sadalījumu potenciāli būtu iespējams veidot pamatojoties uz priekšpilsētu sadalījumu par ielām, ņemot vērā pasta indeksāciju, kas ir veidota pa priekšpilsētām. Izvērtējot publiski pieejamo informāciju ir secināts, ka priekšpilsētu sadalījumu veido Rīgas Dome, savukārt pasta indeksāciju veic VAS Latvijas Pasts. Padziļinātas analīzes ietvaros ir nepieciešams identificēt kādā veidā iespējams nodrošināt aktuālo datu saņemšanu no Rīgas Domes un/vai Latvijas Pasta, lai risinātu jautājumu par tiesu piekritības noteikšanu Rīgas teritorijā, ņemot vērā aktuālo priekšpilsētu iedalījumu. Ja detalizētas specifikācijas laika tiek secināts, ka pastāv šķēršļi aktuālā priekšpilsētu sadalījuma informācijas saņemšanai un informācijas saņemšanu nav iespējams nodrošināt automātiski, jānodrošina iespēja priekšpilsētu sadalījumu TIS ievadīt un uzturēt manuāli.

²² Tieslietu Padomes 2018.gada 5.marta lēmums nr.307 "Par tiesām, to darbības teritorijām un atrašanās vietām"

Tiesu piekritības noteikšanas funkcionalitāte būtu svarīga ne tikai E-tiesiskuma portāla ietvaros, bet attiecībā arī uz citiem procesiem, piemēram, Portālā (perspektīvi arī E-lietas publiskajā portālā) realizēto tiesu meklētāju un pieteikumu elektronisku iesniegšanas funkcionalitāti. Esošajā Portāla meklēšanas risinājumā novērojuma problemātika, ka lietotājam nav iespējams izvēlēties lietas veidu, apakšveidu, instanci vai tml., lai izgūtu precīzākus rezultātus, bet gan izvadīta saraksta veida informācija par visām tiesām, kurās var iesniegt dokumentus, tādejādi lietotājam ir nepieciešams izprast procesuālo sasaisti ar katru no tiesām sarakstā. Līdz ar to, korekta tiesu meklētāja funkcionalitātes izstrāde ne tikai nodrošinātu korektu datu automātisku datu nodošanu E-tiesiskuma portālam, bet potenciāli varētu būt stratēģiska komponente, lai pilnveidotu elektronisku pieteikumu iesniegšanas funkcionalitāti, jo šobrīd lietotājam ir pašam jānosaka un jāievada piekritīgā tiesa.

7.1.6. Ģeogrāfisko norāžu uzturēšana TIS un nodošana ETDB

Ģeogrāfiskās informācijas noteikšanai ETDB ir obligāti nepieciešams nodrošināt administratīvi teritoriālā iedalījuma vienības sasaistīšanu ar GeoNames ID ²³ datiem.

GeoNames sniedz nepieciešamo informāciju, kas ļauj identificēt administratīvi teritoriālās vienības neatkarīgi no tā, kura valoda tiek izmantota, lai sāktu kompetentās tiesas meklēšanu.

GeoNames ID ir iespējams atrast <http://www.geonames.org> sekojošā veidā:

Attēls 16 GeoNames meklēšanas iespējas vietnē <http://www.geonames.org>

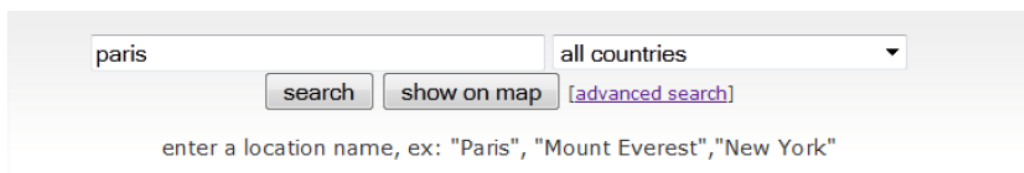

Figure 60: GeoNames – Search

Search results are presented as follows:

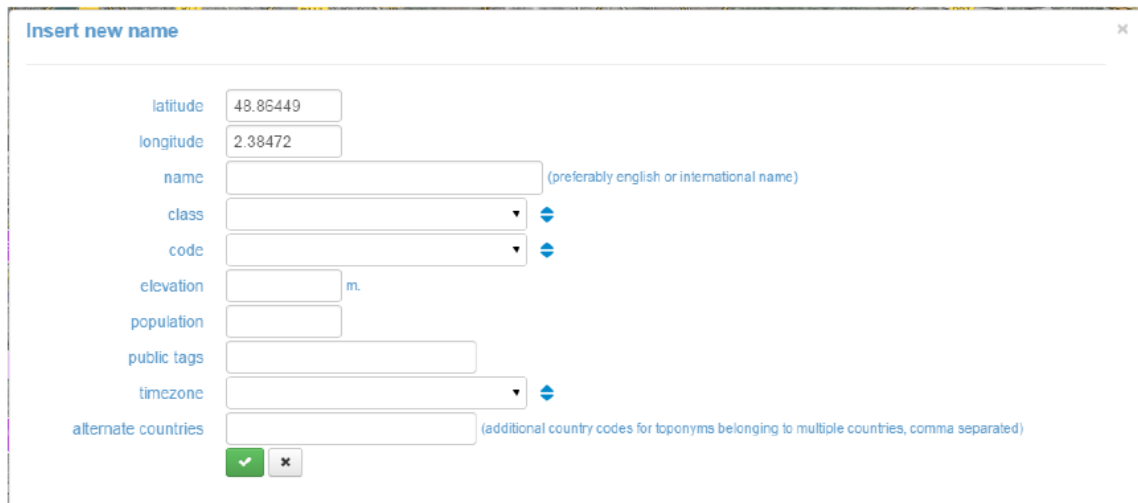
Name	Country	Feature class	Latitude	Longitude
1 Paris Baaris,Bahiz,Gorad Paryzh,Lungod na Paris,Lutece,Lutetia,Luteba Parisorum,Lutèce,PAR,Pa-ri,Paary...	France, Île-de-France Paris > Paris > Paris	capital of a political entity population 2,138,551	N 48° 51' 12"	E 2° 20' 55"
2 Paris Barrio	Puerto Rico, Lajas Paris Barrio	second-order administrative division elevation 87m	N 18° 2' 59"	W 67° 6' 4"
3 Paris Département de Paris,Département de Paris,Paq,Paris	France, Île-de-France Paris	second-order administrative division population 2,257,981	N 48° 51' 12"	E 2° 20' 54"
4 Saint-Ouen Bain-sur-Seine,Saint-Ouen,Saint-Ouen-sur-Seine,Sankt-Ouehn,Санкт-Оуэн	France, Île-de-France Paris > Paris > Paris	populated place population 39,353	N 48° 54' 0"	E 2° 20' 0"
5 Paris Banich Parastana,Paris Banich,Paris (Bilaj),Parispasnej,Parispasnej,Parisbanaj,Parisbanaj,Parisbinaj,Parisbinaj...	Iran, Qazvin	populated place	N 35° 28' 25"	E 49° 23' 17"
6 Paris Mount Georgia Poljedonosca gora,Paris Montas,Paris Mount,Paris montes,Paris Montas	Antarctica	mountain elevation 2800m	S 68° 57' 56"	W 70° 51' 58"
7 Paris 03 Temple 3e Arrondissement,3eme Arr,3ème Arr,Arrondissement du Temple,IIIe,Paris 3e,Temple	France, Île-de-France Paris > Paris > Paris	populated place	N 48° 51' 49"	E 2° 21' 41"

²³ <https://www.geonames.org/search.html?q=latvia&country=>

Atverot konkrēto ikonu tiek parādītas objekta detaļas, tajā skaitā ID.

Gadījumā, ja ir nepieciešams veikt jauna GeoNames ieraksta pievienošanu <http://www.geonames.org/v3/>, ir nepieciešams autentificēties un veikt sekojošu datu ievadi:

Attēls 17 GeoNames izveidošanas forma vietnē <http://www.geonames.org>

Tiek rekomendēts nodrošināt, ka TIS tiek uzturēta informācija par ETDB ģeogrāfisko norāžu (GeoNames) klasifikatoriem, tehniski nodrošinot to savietojamību ar TIS datiem par tiesu darbības teritorijām.

Tiek rekomendēts nodrošināt, ka TIS ir iespējams veikt ģeogrāfisko norāžu (GeoNames) vērtību pārvaldību.

Rekomendēts nodrošināt ģeogrāfisko norāžu (GeoNames) automātisku datu nodošanu uz ETDB. Nododamo datu struktūra un saistītā tehniskā informācija aprakstīta ETDB sistēmas rokasgrāmatā²⁴.

7.1.7. Citu tieslietu sistēmas iestāžu datu nodošana ETDB (nākotnes attīstības kontekstā)

Ņemto vērā, ka E-tiesiskuma portālā ir iespējams nodot datus arī par citām tieslietu sistēmas iestādēm (prokuratūrām, KNAB, ZTI u.c.) rekomendējams izvērtēt iespēju TIS uzturēt iestāžu datus, to nodošanai uz ETDB. Izstrādi potenciāli iespējams plānot E-lietas projekta ietvaros.

²⁴ Court Database – System Manual, v.2.01

Pamata informācijas apgabali, kuras atspoguļošana ETDB uz esošo brīdi būtu nepieciešama:

- Iestādes pamata un papildus informācija: nosaukums, adrese, kontaktinformācija, e-pasts u.c.;
- Teritoriālā piekritība, atbilstoši administratīvajam sadalījumam, ja tāda ir noteikta;
- Attiecināmie Eiropas instrumenti un kompetences veidi.

